

Valors

Filosofia de l'actualitat | Número 213 | Abril 2023 | Any XX | 4,25 €

La cultura de la cancel·lació. La nova Inquisició?

|

Aurora Freijo
Enric Soler
Gisèle Sapiro
Gonzalo Torné
Fernando Vallespín

LA LLEI TRANS
M. Àngels Cabré
i Sílvia Carrasco

L'ENTREVISTA
Andreu
Escrivà

ACTUALITAT
COMENTADA
M.R. Buxarrais

XAVIER SERRA
La procrastinació:
una malaltia?

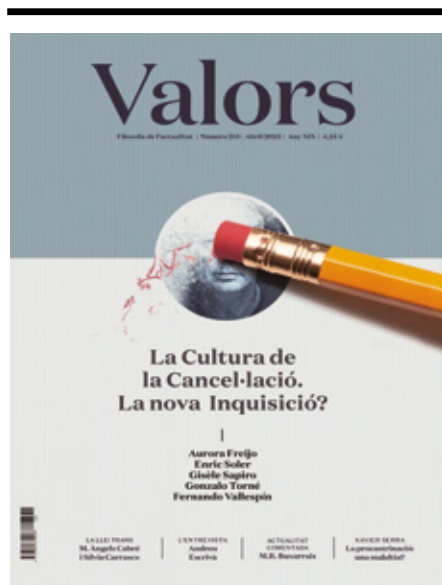

amb el gust de l'estudi, de les lectures, de viatges, d'experiència, etc.

iQUIOSC.cat s.m [LC]

1 Una porta oberta a les idees. 2 Un espai on el cor batega, els llavis riuen i els ulls viatgen entre paraules. 3 Un indret on la lectura no té agenda.

■ Exemple de publicació inclosa a iQUIOSC.cat.

Quocient

Les revistes, diaris i premsa en català i en format digital les trobaràs a iQUIOSC.cat

Amb la tarifa plana de revistes, per només 9,99€ al mes, tindràs més de 80 capçaleres al teu abast.

Descarrega't l'app i llegeix quan vulguis i on vulguis

J. K. Rowling, Kevin Spacey, Plácido Domingo... CANCEL·LATS!

El terme cultura de la cancel·lació es va començar a fer servir el 2015, però va guanyar popularitat a partir del 2018, especialment als Estats Units. Ara fa un temps, va travessar l'Atlàntic i, també aquí, comença a fer fortuna. La cultura de la cancel·lació fa referència a l'acció de retirar el suport –sigui moral, financer, digital o fins i tot social– a persones o organitzacions que es consideren, per algun motiu, inadmissibles, a conseqüència d'haver efectuat determinats comentaris o accions.

La societat del segle XXI viu immersa en un entorn extremadament digital. La cultura de la cancel·lació no és exclusiva de les xarxes socials, però sí que aquest entorn en magnifica els casos. Els seus usuaris esdevenen avui el poble antic que, des de la plaça, al peu de la forca, cridava: "Que el pengin!". Per altra banda la societat té una sensibilitat molt més gran respecte de qüestions que abans es toleraven sense cap objecció (gènere, abusos, racisme, etc.).

És llarga la llista de noms que han estat víctimes d'aquest fenomen, entre els quals la novel·lista J. K. Rowling, l'actor Kevin Spacey, el compositor Keigo Oyamada o el cantant Plácido Domingo. Hi ha dos fets destacables dels actes o accions pels quals algunes persones han estat cancel·lades: quan es tracta d'acusacions penals, els cancel·lats són silenciats abans de ser condemnats pels tribunals, i la cultura de la cancel·lació també és retrospectiva.

Aquesta "cultura" té tants defensors com crítics. Els efectes negatius són evidents: té, sobretot, conseqüències socials. Aquesta actitud posa en crisi valors com la tolerància, la diversitat i el diàleg i drets com la llibertat d'expressió; perquè potencia el discurs políticament correcte. Tampoc permet l'error o la rectificació i, en conseqüència, augmenta l'autocensura.

Per altra banda, qui la defensa considera que per fi és possible una censura de "baix a dalt". Però també hi ha qui afirma que es tracta d'una sobreactuació amb què els ciutadans amb càrrecs o altaveus públics es cobreixen davant de la crítica. Assenyalar persones que han fet "una cosa dolenta" s'ha portat a un extrem tòxic? Per què ens satisfà que es cancel·li algú? S'han diluït els límits entre la cancel·lació, la censura i la crítica? Es pot i s'ha de combatre aquesta cultura?

MARIA COLL
I JOAN SALICRÚ

Codirectors de Valors

LA PROPOSTA

"Sorprèn conèixer un tresor fotogràfic i també la vida d'una dona singular"

Sílvia Omedes

Directora de la Fundació
Photographic Social Vision

Fins al 22 de juny el MNAC posa en valor la trajectòria de Mey Rahola (1897-1959), una de les primeres dones que va participar en la construcció del nou paper de la dona en l'esfera pública durant la Segona República.

Simultàniament, el Museu de l'Empordà presenta una exposició que posa l'accent en el gènere fotogràfic en què més va destacar Mey Rahola als anys 30 del segle XX, el de les marines.

iQUIOSC.cat

SUMARI

6	L'ACTUALITAT COMENTADA Maria Rosa Buxarrais	14	TENDÈNCIES <i>Podem parlar amb els morts?</i> Judith Vives	23	MONOGRÀFIC <i>La cultura de la cancel·lació. La nova Inquisició?</i>	34	OPINIÓ <i>La incultura de la cancel·lació</i> Aurora Freijo
8	ENTREVISTA Andreu Escrivà Laura Cera	15	OPINIÓ <i>Classes de valors</i> Teresa Bigordà	24	ENTREVISTA Cisèle Sapiro Oriol Toro	36	QÜESTIONS ESSENCIALS <i>El llenguatge</i> Ignasi Llobera i Albert Botta
10	EL PERFIL Stéphane Voirin Ramon Radó	16	GENT AMB VALORS <i>La Niña Amarilla</i>	27	ENTREVISTA Gonzalo Torné Maria d'Oultremont	38	ELS VALORS DE LES RELIGIONS <i>Les esglésies de la Pau</i>
11	OPINIÓ <i>IA i conflicte redistributiu</i> Francesc Amat	17	OPINIÓ <i>La procrastinació: una malaltia?</i> Xavier Serra	30	OPINIÓ <i>Cancel·ladors vs. cancel·lats</i> Enric Soler	39	HISTÒRIES DE PAU <i>La primera dama pels drets humans</i> Xavier Garí
12	DILEMES ÈTICS <i>S'hauria de multar un home que passeja nu pel carrer?</i> Soraya Hernández	18	LA CONVERSA <i>La llei trans</i> Joan Salicrú	32	ENTREVISTA Fernando Vallespín Maria Coll	40	EL CONTE <i>La platja</i> Pilar Martínez
13	OPINIÓ <i>Ciutats</i> Jordi Sacristán			42	IMATGE EN CREIXEMENT Miquel Lleixà		

Han col·laborat en aquest número

Enric Soler
Psicòleg relacional per la UOC i professor del màster en Psicologia de la Salut i Qualitat de Vida de la UAB.

Aurora Freijo
Escriptora, editora i professora de Filosofia. Fundadora de l'editorial Las migas de pan també son pan.

Jordi Sacristán
Periodista a la a La Xarxa de Comunicació Local, i col·laborador habitual a www.valors.org.

Teresa Bigordà
Responsable de l'Àrea de recursos de l'Escola Pia de Catalunya i col·laboradora a la UOC.

Francesc Amat
Doctor en Ciència Política per la Universitat d'Oxford i investigador a l'IPERG de la UB.

Xavier Serra
Professor de Filosofia i director de l'Insistut Salvador Espriu de Salt.

Valors

Publicació editada per l'Associació Cultural Valors, entitat sense ànim de lucre, que analitza l'actualitat des del prisma dels valors. El primer número es va publicar el 24 de desembre del 2003.

Valors va guanyar el premi Civisme de la Generalitat de Catalunya 2022 en la categoria assaig, Premi Serra i Moret.

EDITA Associació Cultural Valors
DIRECCIÓ Maria Coll i Joan Salicrú
REDACCIÓ Maria d'Oultremont

CONSELL ASSESSOR
Francesc Amat, Maria Rosa Buxarrais, Àngel Castiñeira, Jordi Cussó, Alicia García Ruiz, Sonia Herrera, Àngel Puyol i Francesc Torralba

COL·LABORADORS Francesc Amat, Albert Botta, Maria Rosa Buxarrais, Marta Camp, Àngel Castiñeira, Laura Cera, Jordi Cussó, Alicia García Ruiz, Xavier Garí, Sonia Herrera, Soraya Hernández, Ignasi Llobera, Cristian Palazzi, Àngel Puyol, Ramon Radó, Xavier Serra i Judith Vives

IL·LUSTRACIONS Anna Coll, Blanca Gimeno, Judit Navarro i La Mapache
FOTOGRAFIA Sergio Ruiz
DISSENY GRÀFIC Manuel Cuyàs
CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA Maria Camps
DISSENY GRÀFIC WEB Javi García
IMPRESSIÓ Rotimpres
GERÈNCIA Maria Coll i Joan Salicrú
COMMUNITY MANAGER Maria d'Oultremont
DISTRIBUCIÓ Sgel
DIPÒSIT LEGAL B-6206-2004
ADREÇA Portal de Valldèix, 17, 2n 08301 Mataró
TELÈFON 620 749 138
MAIL redaccio@valors.org
PORTADA: Raúl Campuzano

VALORS ÉS MEMBRE DE
appec
editors de revistes i digitals

AMB EL SUPORT DE
Generalitat de Catalunya

Els vostres comentaris seran benvinguts a redaccio@valors.org

El preu de la subscripció és de 42 euros anual (onze números) i 35 en format digital. Us podeu subscriure a través de la pàgina web www.valors.org o enviant un correu a subscripcions@valors.org.

11a TEMPORADA

VALORS A L'ALÇA

Analitzem l'actualitat des de l'òptica dels valors

Cada setmana a la teva ràdio local

mataró
ràdio

Valors

la xarxa

MARIA ROSA BUXARRAIS

CHATGPT POSA EN JOC EL SISTEMA EDUCATIU

[15/02/2023]

Som els conillets d'Índies de les intel·ligències artificials

Entre moltes de les paradoxes del nostre temps, una de les més significatives és el que passa amb l'ètica de la recerca i la innovació. D'una banda, té un auge innegable i, ara com ara, tota universitat que es valori ha disposat d'alguna classe de comitè o mecanisme per supervisar les implicacions ètiques dels seus projectes, encara que només tinguin un abast local, cap finançament i una metodologia senzilla amb l'administració humil d'alguns qüestionaris. I està molt bé que sigui així, ja que l'experiència ens demostra que, tot i que es tingui la millor intenció, es pot acabar fent més mal que bé. Per exemple, el tristament cèlebre terrorista Unabomber, molt probablement va quedar traumatitzat pels humiliants experiments psicològics en els quals va participar, com a voluntari, mentre era estudiant a la Universitat de Harvard (EUA).

D'altra banda, en marcat contrast, infinitat d'empreses tecnològiques estan contínuament llançant tota mena d'aplicacions, dispositius, xarxes i algorismes, amb poc o cap escrutini de les seves finalitats, mètodes i conseqüències personals i socials. En aquest sentit, és important seguir el judici iniciat per més d'un centenar d'escoles nord-americanes contra cinc de les grans plataformes tecnològiques

Maria Rosa Buxarrais és doctora en Pedagogia i catedràtica de la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona.

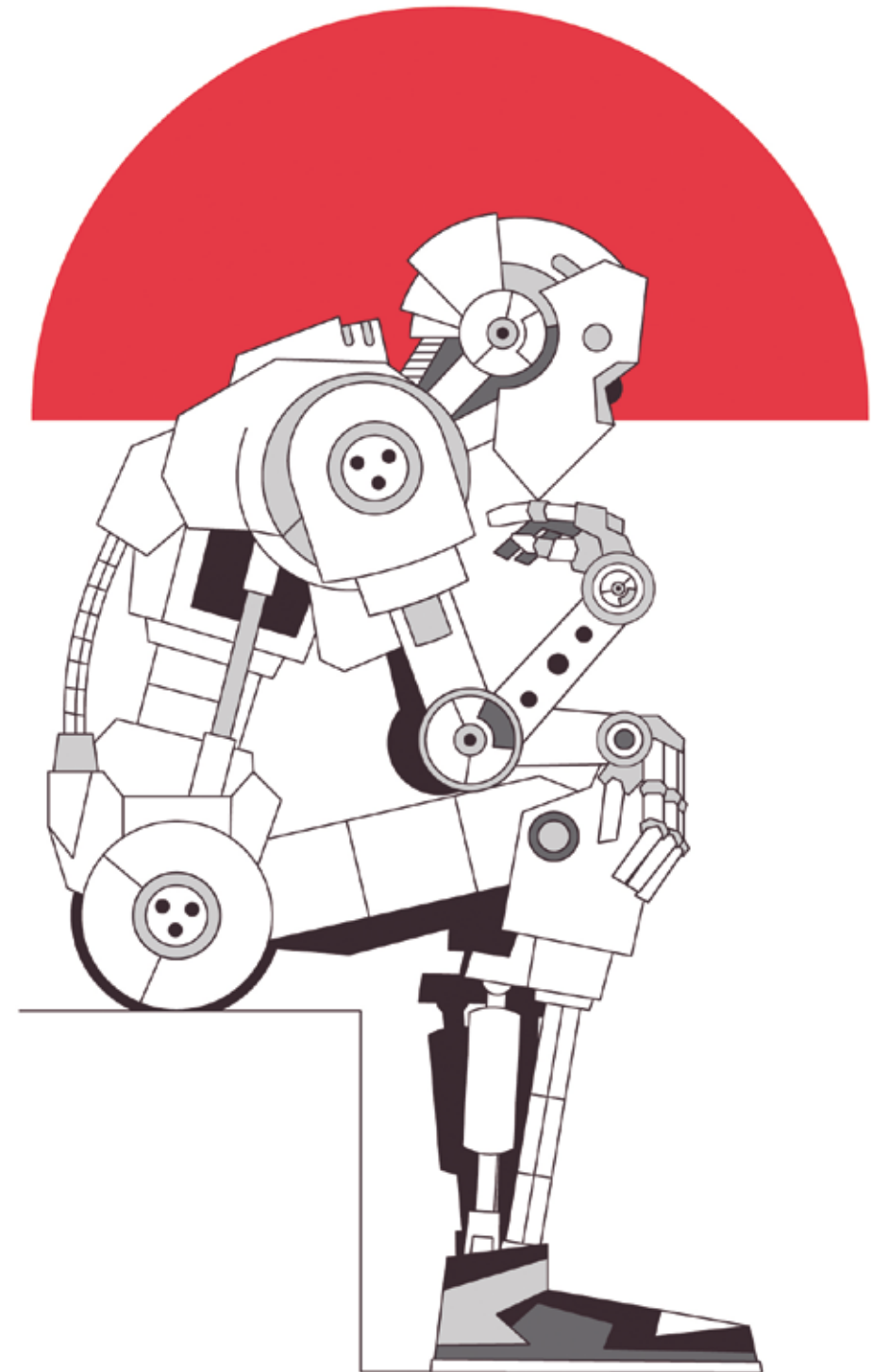
(Facebook, Instagram, TikTok, YouTube i Snapchat), a qui acusen de perjudicar la salut mental dels seus estudiants. Segons els demandants, una generació sencera pot estar pagant, amb un dramàtic augment de suïcidis, autolesions, trastorns depressius i addiccions, el preu dels nous "models de negocis" digitals. Més enllà dels detalls jurídics d'aquesta demanda, és evident que aquesta generació està sent utilitzada a escala mundial com a conillets d'Índies de les novetats tecnològiques.

Entre les innovacions més sonades fa poc hi ha el ChatGPT, un robot conversacional capaç de generar textos sobre els temes més variats, en qüestió de segons, en resposta a les preguntes dels usuaris. Des de senzilles tasques escolars fins a tutorials o exàmens professionals i dictàmens jurídics; des de manifestos sobre l'avortament, tal com els escriurien diferents partits polítics, fins a guions de pel·lícules o comercials de televisió. Francament, impressiona

l'amplitud de competències exhibides per aquesta plataforma d'intel·ligència artificial i altres de similars.

Per això, un bon nombre d'analistes es manifesten alarmats per la manera com afectarà aquesta tecnologia, a mesura que es consolidi, a les rutines acadèmiques i l'educació de tots els nivells. Farà desaparèixer més llocs de treball? Com es farà servir per influir maliciosament sobre l'opinió pública i les campanyes electorals de diferents països? Ens crida l'atenció que la mateixa líder de l'equip que desenvolupa la plataforma ChatGPT ha exhortat polítics i governs a regular, des d'ara, aquesta classe de tecnologies, incorporant tota mena de veus i sectors, com filòsofs, científics socials, artistes i humanistes.

Sens dubte, les comunitats i els gremis educatius hem d'assumir també aquest desafiament, per molt complex que sembli; en particular, tots els qui d'una manera o altra estem involucrats en l'educació en valors de la ciutadania, les mires i l'efectivitat de la qual s'ha de reimpulsar urgentment. D'altra manera, serem còmplices de l'accelerada degradació de la ciutadania a mera usuària, sense capacitat crítica, l'única llibertat de la qual es reduirà a fer clic en un botó o altre d'un univers dissenyat per a interessos més enllà de la seva comprensió.

L'ENTREVISTA

“La manca de temps és un dels motors de la insostenibilitat. Pel que fa al consum energètic i material: com més lentitud, menys consum”

Andreu Escrivà

Què vol dir ser sostenible o, més ben dit, què és la insostenibilitat? Segons l'ambientòleg Andreu Escrivà estem sotmesos a una confusió alimentada per mites i fal·làcies per la banalització del concepte “sostenibilitat”. L'emergència climàtica hi és i cal actuar per mitigar-la o revertir-la. Però quin és el problema de fons d'aquesta sostenibilitat? Per què creu ell que el model de sostenibilitat actual no funciona?

LAURA CERA

Acaba de publicar *Contra la sostenibilidad* (Arpa). El títol del llibre ja és provocador. Sí, el títol és provocador a propòsit perquè penso que calia impugnar aquesta sostenibilitat que hi ha per tot arreu, però que també està banalitzada, mercantilitzada i sobretot buida de contingut en un moment crític en què estem en una cruïlla. Hi ha una crisi que necessita respostes urgents.

Què és el que ens hem empassat sense qüestionar-nos?

Doncs bàsicament que la sostenibilitat és fer el mateix de sempre, però “una miqueta millor amb una miqueta menys d'impacte ambiental, amb més cura per la natura, per les qüestions socials”... Però aquesta idea no qüestiona el sistema. Aquesta seria la gran mentida que vull denunciar. La sostenibilitat es basa a sostenir i mantenir un sistema inherentment insostenible i, per tant, no l'impugna.

Què pot passar, per exemple si arribem a la neutralitat climàtica? Què pot passar si la concentració de CO₂ es queda estàtica?

Doncs és un gran problema. Efectivament, el que passa amb la neutralitat climàtica és que si l'aconseguíssim emetriem tant com som capaços d'absorbir. I això el que genera és que no baixa la concentració de diòxid de carboni. Ja estem molt per sobre del nivell de seguretat, que són 350 parts per milió. Ara mateix estem a 420 i podem arribar al Tractat Climàtic, cap al 2050, amb una concentració de 550 parts per milió. Això és condemnar Groenlàndia o l'Amazones i també el Mediterrani. La neutralitat climàtica és un pas perquè, evidentment, si anem reduint les emissions, arribarà un punt en el qual la cosa sortirà a compte, però no és una fita, sinó un pas intermediari. El problema és que s'està agafant com un gran objectiu per a d'aquí trenta o quaranta anys, i això és tan estúpid com que un amic et digui que vol deixar de fumar d'aquí a vint anys.

Diu que l'origen d'aquest llibre prové d'una “perversió de la sostenibilitat que surt d'una visió utilitarista i que té molt poca ètica”.

Sí. D'alguna forma, la sostenibilitat, en el moment d'iniciar-se als anys setanta, sí

que fa referència a una ètica sostenibilista, com deia Ramon Folch, a un canvi real i profund de valors i de manera de funcionar. Però el que passa és que s'ha banalitzat el terme completament. Sobretot s'ha pervertit, perquè al final la sostenibilitat era buscar la forma de fer les coses de forma diferent per tal d'assegurar-nos un futur més o menys harmònic amb el planeta sense esgotar-ne els recursos. Però ara mateix la sostenibilitat ha passat a significar a veure com mantenim, com sostenim aquest sistema, que és pervers i insostenible. Recordem que la sostenibilitat no només té la pota ambiental sinó que també té la pota econòmica i la social.

Com s'hauria d'entendre el valor de la sostenibilitat perquè realment funcioni?

Cal anar a l'arrel de la sostenibilitat. Pot ser que la paraula ja hagi esgotat el seu recorregut i que calgui buscar-ne una de nova o senzillament no buscar-ne cap, però deixar de fer servir *sostenibilitat*, perquè remet a qüestions mercantilistes. Aquest significat profund sí que crec que és molt, molt interessant perquè al final remet a una planificació conjunta de la societat, una prioritització dels recursos. De fet, al final, quan parlem d'un ús sostenible de recursos estem assumint que no hi ha recursos limitats, que hi ha recursos no renovables, que no hi ha recursos escassos. Bé, doncs prioritzem aquests recursos. Fem que la mirada social sigui justa i, sobretot, democràtica. I això sí que és difícilment comptable per al mercat.

Troba que faria falta un activisme més fort per demanar canvis sistemàtics més eficaços?

Bé, aquesta és una molt bona pregunta. Com activem aquests canvis? Com arribem a més gent? Hi ha una pel·lícula de Woody Allen que m'agrada molt i que es diu *Whatever Works* (“Si la cosa funciona”). Soc molt d'aquest parer. És a dir, a cada lloc, a cada territori, a cada persona li funciona una cosa. Hi ha gent que es veu animada a actuar gràcies a l'activisme o que troba un lloc on poder expressar-se i poder sumar col·lectivament. Hi ha altra gent que se sent motivada per qüestions de la feina, de l'associació de veïns... Fa falta més activisme, efectivament, però sobretot fa

falta educació ambiental i fa falta més un substrat activista que no pas que quatre o cinc persones facin accions que cridin molt l'atenció, molt visuals o molt arriscades. Això també està bé, però necessitem una inèrcia molt profunda. Ser activista també és parlar del canvi climàtic, quan vas a comprar fruita, quan vas a tallar-te els cabells, quan intentes fer canvis a la feina. No és només protestar al carrer, que també.

Una de les peticions és que s'apliqui la jornada laboral de quatre dies. Quin efecte tindria aquesta mesura per al planeta?

La manca de temps és un dels grans motors de la insostenibilitat. És a dir, la forma com funcionem, sobretot a les ciutats, és molt insostenible. I la manca de temps al final és el que fa que agafis el cotxe en comptes del transport públic, que compris la fruita o la verdura en una safata de plàstic en comptes d'anar a pesar-la a una botiga... Ens cal més temps per dedicar més espai a la cultura, a l'esport, a les connexions humanes. La jornada laboral de quatre dies amb una bona combinació amb el teletreball ha demostrat que és capaç de reduir la despesa energètica. Després, evidentment s'han de veure mecanismes de compensació, de redistribució, perquè els costos no recaiguin sobre els treballadors. És un model de treball que encaixa i que necessitem. Pel que fa al consum energètic i material: com més lentitud, menys consum.

EL PERFIL

Stéphane Voirin: L'últim ball amb Agnès Lassalle

RAMON RADÓ

La imatge sorprèn perquè no és habitual. A la sortida de l'església de Sainte Eugénie de Biarritz, al País Basc francès, la gent que surt del funeral es concentra al voltant del taüt d'Agnès Lassalle. Hi ha un cotxe fúnebre esperant, però comença a sonar una cançó i, davant del fèretre, un home obre els braços i es posa a ballar.

És Stéphane Voirin, la parella de Lassalle, que s'acomiada així de la dona amb qui compartia la vida. Es va movent, mentre sonen les notes de la versió francesa de la cançó *Love* de Nat King Cole. Tothom balla en parelles excepte Voirin, que fa els passos com si ballés agafant una altra persona, però està sol.

Durant uns segons, el cos en moviment de Voirin concentra totes les mirades. Immediatament després, altres assistents al funeral s'afegeixen al vidu i comencen a ballar. En un minut, la plaça de davant de l'església es converteix en una inusual pista de ball improvisada, amb un taüt al centre.

Stéphane Voirin i Agnès Lassalle es van conèixer l'any 2010 en una pista de ball. Un antic pilot d'helicòpters i una

Stéphane Voirin es va voler acomiadar de Lassalle, la seva parella, de la manera com tot havia començat: ballant.

professora d'institut van començar a ballar al so de Nat King Cole i, des d'aleshores, ja no van parar. Juntament amb fer classe, la dansa era una de les grans passions de Lassalle, sobretot si es tractava de ballar música rock o indie.

Al món occidental, on sovint la mort està envoltada d'un tabú, no és gaire habitual ballar en una cerimònia funerària. Menys encara quan es tracta d'una mort tràgica. La suavitat dels moviments de Voirin contrasten amb la violència que va envoltar la mort de la seva companya.

Deu dies abans, Agnès Lassalle, de 53 anys, havia sortit de casa per anar a treballar com qualsevol altre dia. Ella i Voirin van anar en cotxe a l'institut de Sant Joan Lohitzune, on Lassalle feia classes de llengua castellana, i, quan van arribar-hi, ell va baixar i es van acomiadar. Ja no es tornarien a veure. Aquell dia, un alumne amb problemes psiquiàtrics la va atacar i li va clavar una punyalada mortal al pit que va sacsejar França.

El ball que va fer Voirin és *lindy hop*, una dansa per parelles amb música swing que se sol ballar movent-se en cercles i que es va popularitzar als anys vint. Cent anys després, el ball nascut com una variant del xarleston era un últim homenatge a una professora assassinada.

El funeral de Lassalle va ser privat per desig de la família. Però, en un món en què circula més de pressa que les emocions, les imatges del ball davant del taüt van saltar de telèfon en telèfon i van convertir Voirin en una celebritat, amb milions de reproduccions del vídeo.

Soprrès per la gran repercussió que va tenir el ball, Voirin ha explicat que no s'imaginava que tanta gent veuria el que ell va concebre com un acte íntim, però va dir que estava content que s'hi haguessin afegit tanta gent. Creu que les mostres d'afecte que ha generat són la prova que, a vegades, d'una tragèdia també en pot sortir un record bonic.

Stéphane Voirin es va voler acomiadar de Lassalle de la manera com tot havia començat: ballant. El *lindy hop* al so de Nat King Cole era una oda de Voirin a l'amor i a la vida davant del taüt de la seva dona morta. Envoltat de gent, va ballar per última vegada amb la dona que estimava.

OPINIÓ

FRANCESC AMAT

Doctor en Ciència Política per la Universitat d'Oxford i investigador a l'IPERG de la UB

IA i conflicte redistributiu

Aquests darrers mesos hem viscut el que podríem anomenar l'esclat de la intel·ligència artificial entre els usuaris. L'arribada dels xats amb intel·ligència artificial, que han passat a ser accessibles i gratuïts per a tothom, ha fet evident les possibilitats i els límits d'aquesta nova tecnologia. Fins al punt que ha aparegut una certa fòbia tecnològica o, fins i tot, inseguretats existencials entre alguns ciutadans. La intel·ligència artificial ja es fa servir en molts àmbits, però la possibilitat d'interactuar-hi directament ha causat impacte.

Els primers xats d'intel·ligència artificial s'equivocaven sovint, cometien errors i fins i tot s'inventaven cites, dades o fets en alguns casos. Alguns apuntaven que tenien la intel·ligència d'un estudiant dolent o mediocre. Una de les sorpreses més grans, però, és que les darreres versions d'intel·ligència artificial són ja molt més sofisticades. En pocs mesos, els xats d'intel·ligència artificial han fet un salt qualitatiu significatiu -fins al punt que ara tenen una intel·ligència lògica i computacional elevada, igual o superior a la intel·ligència lògica de les persones. De fet, en exàmens estandaritzats les darreres versions puntuen per sobre de la mitjana.

Malgrat tot, estem lluny encara de la possibilitat que la intel·ligència artificial suposi una amenaça existencial. La intel·ligència artificial no és en cap cas autònoma i, per tant, no és autoconscient. De fet, el xat d'intel·ligència artificial funciona basant-se en les tasques o preguntes que li són assignades. És veritat, però, que la disponibilitat de la intel·ligència artificial comença a posar en crisi sectors determinats. En primer lloc, el mateix sector educatiu. Per als estudiants serà molt més fàcil elaborar un resum de les lectures o fins i tot improvisar un assaig sobre una qüestió determinada. Als professors universitaris ens resultarà difícil distingir si un treball concret l'ha fet l'alumne o la intel·ligència artificial. Per això hi ha qui proposa recuperar als exàmens orals.

Però el repte que suposarà l'arribada a gran escala de la intel·ligència artificial és un altre. De fet, és un repte vell i ben conegut històricament: el repte real són les desigualtats que generarà i els conflictes entre guanyadors i perdedors del canvi tecnològic. Els conflictes redistributius i redistributius continuaran sent els grans conflictes del segle XXI. Per un costat, la disponibilitat de la

intel·ligència artificial augmentarà la productivitat mitjana dels treballadors. Però augmentarà especialment la productivitat d'aquells treballadors que sàpiguen interactuar adequadament amb la intel·ligència artificial i que, per tant, en sàpiguen treure tot el rendiment. Això crearà riquesa i benestar per a una part de la societat. Una part dels treballadors en els sectors més qualificats veuran com la intel·ligència artificial els facilita tasques complexes i els estalvia temps. Amb dades espanyoles, Michael Koch i altres economistes han mostrat que les empreses que adopten robots augmenten la productivitat.

Ara bé, la disponibilitat de robots i intel·ligència artificial generarà també la presència de treballadors que seran perdedors del canvi tecnològic. És a dir, treballadors que seran substituïts per robots i intel·ligència artificial aplicada. De fet, dispoem ja d'estudis empírics que mostren evidència en aquesta direcció. Daniel Acemoglu i altres economistes han mostrat recentment, amb dades molt riques d'Holanda, que els treballadors en empreses que adopten robots són més productius i tenen salaris més alts. Però a la vegada, els treballadors amb menys educació o que fan tasques fàcilment substituïbles pateixen efectes negatius quan les empreses adopten robots. Dit d'una altra manera, els resultats del canvi tecnològic seran desiguals i, encara que de mitjana crearan riquesa i benestar, hi haurà també conseqüències negatives que caldrà adreçar. Els guanyadors del canvi tecnològic sabran compensar els perdedors?

Francesc Amat és doctor en Ciència Política per la Universitat d'Oxford i investigador a l'IPERG de la UB

“El repte real de les intel·ligències artificials seran els conflictes redistributius, els quals seguiran essent els conflictes del segle XXI”

DILEMES ÈTICS

S'hauria de multar un home que passeja nu pel carrer?

Podem anar despullats pel carrer? Ens cal una mirada que vagi més enllà de condicionants socials i culturals? O és part de l'ètica cívica el fet de consensuar uns mínims de convivència?

SORAYA HERNÁNDEZ

80

Espais de tradició nudista a Catalunya

La pràctica del nudisme a Catalunya va prendre volada durant la Segona República i la posterior dictadura franquista la va tallar de soca-rel. Amb l'arribada de la democràcia es va recuperar i el 1989 es van abolir les consideracions morals del Codi Penal i el 1995 es van derogar els delictes d'escàndol públic. El Tribunal Europeu dels Drets Humans inclou el cos humà i, per tant, la nuesa, dins del dret a llibertat d'expressió.

En un escenari postmodern on la realitat objectiva i els fets constatables científicament són posats en qüestió, es demana un exercici personal per acceptar noves possibilitats. Però l'ésser humà té tendència a ordenar, a posar límits, a crear normes que permetin una convivència cívica. D'aquesta manera, encara que es vulgui respectar la diferència, sempre hi ha un camí marcat. És el que passa amb la llibertat d'expressió. Allò que es pensa i es pronuncia està protegit. Ara bé, respecte les lleis on la llibertat no té a veure només amb els mots sinó també amb la manera com ens presentem al món, ens trobem un mapa divers on tenim dret a *performar-nos* independentment del fet que pugui ser xocant, o, fins i tot, perjudicial per als altres.

Fa uns mesos, un home de 29 anys va ser vist per Aldaia (València), passejant totalment nu. A conseqüència de la denúncia de diversos ciutadans va ser multat, ja que, segons el consistori d'aquesta població, incomplia la Llei de protecció de la seguretat ciutadana. I, segons l'article 37.5 d'aquesta llei, actuava contra la llibertat i la indemnitat sexual i el van acusar d'exhibicionisme.

A més, no es tractava d'un fet aïllat: fins i tot es va presentar sense roba als jutjats. Un cop allà, va explicar que anar despullat pel carrer era per a ell part de la seva expressió d'identitat, ja que es defineix com a naturista, defensor del nudisme i activista d'una causa que ell considera legal, totalment natural i part de la seva concepció de llibertat individual i personal.

El procés va seguir el seu recorregut burocràtic i, finalment, el cas va arribar al Tribunal Superior de Justícia del País Valencià. Tal com havia fet abans, l'home va justificar el seu comportament argumentant que, tot i anar nu pel carrer i les botigues, sempre havia estat respectuós amb les altres persones i no havia tingut cap actitud que es pogués considerar sexual. La seva defensa va assegurar que les multes vulneraven el dret a la llibertat ideològica i de consciència de l'acusat.

El tribunal el va absoldre de les acusacions i d'haver de pagar les multes que se li reclamaven. Segons els membres del tribunal no hi havia cap base per acusar-lo, ja que, per una banda, la localitat d'Aldaia no té normativa específica que prohibeixi el nudisme al carrer i, d'altra banda, l'home no havia tingut cap comportament obscè o conducta que alterés la seguretat

ciutadana o l'ordre públic. Segons els mitjans de comunicació, la justícia considerava que l'home "no anava nu per satisfer la seva libido, només ho feia com a defensor del naturisme".

Malgrat la normativa i la sentència, que permet que l'home continuï anant nu pel carrer, hi ha hagut moltes persones que s'han queixat de la decisió del tribunal. Segons diverses veus, no es pot deslligar la nuesa de cert caire sexual. A més, defensen que hi ha uns codis implícits en la convivència que obliguen a portar vestimenta al carrer i en altres espais comuns de trobada. Ens cal una mirada que vagi més enllà de condicionants socials i culturals o és part de l'ètica cívica el fet de consensuar uns mínims per garantir la convivència? Hauria estat diferent la resposta si hagués estat una dona la que hagués anat nua pel carrer?

El tribunal va decidir en funció de la norma, fent referència al text legal i als arguments de l'home nudista. També es podria haver preguntat per l'impacte de la conducta de l'home en el conjunt de la seva comunitat, i afegir la veu de l'alteritat al procés per ponderar els límits de la llibertat. Un cop més, queda patent que llei i principis ètics no sempre van de bracet.

OPINIÓ

JORDI SACRISTÁN

Periodista

Ciutats

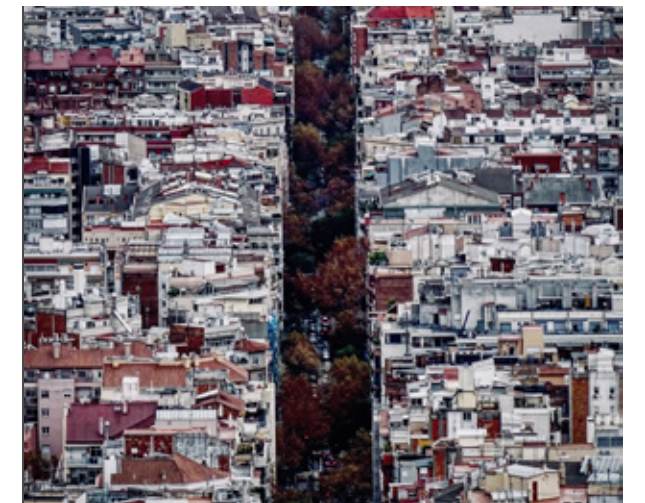
Ciutats conegudes, properes i estimades s'alteren quan s'acosten unes eleccions. Hi ha la impressió que, aixecant carrers, refent voreres o recollint la brossa una mica més sovint, el ciutadà premiarà aquells qui gestionen la ciutat com a agraïment per l'obra feta.

Probablement, és un tic que s'arrossega de la vella política que han heretat o no han sabut superar els qui van arribar al poder amb la bandera de noves formes de fer. El ciutadà compromès, que estima i es fixa en la seva ciutat, pren en relativa consideració aquest postureig que es repeteix cada quatre anys.

La política municipal i la governança de la ciutat esdevé un primer nivell d'allò que és públic i sempre he pensat que té una enorme importància i transcendència en la vida de les persones que hi habitem. No estic segur que aquesta alta responsabilitat es mesuri de la manera precisa o se li atorgui el pes que realment representa. No tan sols per la proximitat d'aquesta política a la vida de les persones —extremadament directa en municipis petits o mitjans i molt més difosa i llunyana en grans àmbits urbans—, sinó per la transcendència que les ciutats i el conjunt de les grans àrees urbanes tenen en el present i el futur de les persones, les societats que habiten i per agregació pel futur de la humanitat.

Arreu del planeta, les ciutats esdevenen un espai d'oportunitats per a milions de persones que, en un flux constant, abandonen l'entorn rural per fer créixer, de vegades de manera incontrolada, les grans ciutats que els acullen en condicions sovint difícils, però que milloren, per poc que sigui, la pobresa rural d'on provenen. Megaciutats que exigeixen una resiliència enorme al nouvingut, que en molts casos malviu en la gestió de l'emprenedoria de la misèria, buscant una oportunitat per sobreviure. I malgrat les dificultats, les ciutats encara creixen. Més del cinquanta per cent de la població mundial ja viu en l'àmbit urbà. Una tendència imparable.

Megaciutats desordenades en països en vies de desenvolupament i ciutats conegudes, civilitzades, que omplen d'imatges atractives les xarxes socials i que lluiten entre elles per ser pols d'atracció i creixement. Ciutats com Barcelona, que ofereixen una visió amable i cosmopolita, però que oculten capes de contradicció i foscor.

Ciutats culturals, glamuroses, atractives i confortables, però que en definitiva són la suma del millor i el pitjor, de vida diversa i experiències contradictòries. Ordenades o caòtiques, les ciutats són totes diferents i alhora semblants. Ciutats que són la gent, els barris, els mercats, els monuments, la seva història. Fragments que consumeixen els qui venen de pas, atrets pels cants de sirena i que gaudeixen de la seva bellesa o de la misèria d'un furt inesperat.

L'asfalt creix i colonitza el planeta, imparable. Les megaciutats són l'espai de futur per a la població del planeta. I haurà de ser a les ciutats i en la seva gestió on s'hauran de dirimir els grans reptes d'un futur amenaçat pels efectes de la globalització i per les sentències escrites del canvi climàtic. Al llarg de la història de les civilitzacions, han estat les ciutats el banc on experimentar noves formes de viure i conviure, espais on superar la vulnerabilitat traçant plans on la innovació i la creativitat donin resposta als reptes plantejats. Ciutats adaptables i preparades per encarar el futur. Per això, els seus gestors han de ser prou solvents i ambiciosos perquè facin d'aquest repte un espai de noves oportunitats.

Jordi Sacristán és periodista i treballa a La Xarxa de Comunicació Local

TENDÈNCIES

Podrem parlar amb els morts?

La pèrdua d'una persona estimada és desoladora. Amb la nova intel·ligència artificial estan apareixent aplicacions per reduir el dol. Ara bé, quins efectes pot generar en els nostres valors i emocions?

JUDITH VIVES

Fa uns dies em va arribar una nota de premsa sobre una aplicació de la intel·ligència artificial que ens permetrà parlar amb els morts. Sí, parlar amb els morts. L'aplicació es diu HERE-AI i permet interactuar amb la rèplica virtual d'un familiar o amic mort, creada a través de models d'intel·ligència artificial avançada. Aquesta app integra els models d'intel·ligència artificial més recents amb l'objectiu de replicar les expressions i la imatge d'una persona morta. Després d'un procés d'entrenament amb àudio, imatges i text de l'usuari que es vol replicar, HERE-AI és capaç de mantenir converses en temps real sobre diversos temes i proporcionar respostes noves que reproduïx la mena de respostes i expressions que feia de la persona replicada.

Llegint aquesta informació, sembla que es faci realitat allò que anunciava la novel·la de ciència-ficció *Ubik*, de Philip K. Dick. També en parlava un capítol de *Black Mirror* en què una noia contractava una empresa per crear una rèplica digital del seu company mort. La realitat supera la ficció.

Parlar amb els morts és un tema que ha fascinat la humanitat durant segles i segles. Moltes persones han buscat respostes i formes de comunicar-se amb els éssers perduts, des d'un vessant espiritual i esotèric. La idea de parlar amb els morts a través de la intel·ligència artificial és relativament nova, però tot apunta que cada cop sembla més possible.

Les aplicacions que permeten comunicar amb els morts es coneixen com a *deadbots*, robots o intel·ligències artificials que han estat dissenyades per imitar una persona morta. Els *deadbots* es creen amb algorismes d'aprenentatge automàtic i processament de llenguatge natural, així com tecnologies de reconeixement facial i de veu. Permeten crear una imatge digital del a persona morta que pugui interactuar amb els usuaris mitjançant dispositius mòbils.

També, hi ha *deadbots* dissenyats per simular la presència d'un ésser estimat mort. Les persones que han perdut algú proper poden fer servir aquests *deadbots* com a forma de teràpia o consol. Estem preparats per l'impacte emocional que això pot tenir? Com afectarà la memòria i els records que tinguem d'aquella persona? Són algunes qüestions que sorgeixen davant una innovació tecnològica amb moltes implicacions en el camp dels valors i les emocions.

NO ÉS L'ÚNICA APLICACIÓ QUE HO FA

HERE-AI és una de les primeres aplicacions al mercat per parlar amb els morts, però no és l'única. En els últims anys han aparegut altres aplicacions similars, com ara *Eterni.me*, que crea una versió digital d'una persona morta que pot interactuar amb amics i familiars, o *HereAfter*, que fa servir gravacions de veu de la persona desapareguda per crear la il·lusió de la conversa amb els seus familiars.

OPINIÓ

TERESA BIGORDÀ

Economista

Classes de valors

Aprofitant que els fills s'han independitzat, hem pintat a casa. Pintar ens ha portat a fer neteja i, arran d'això, han sortit un parell de papers, ara una mica grocs, que teníem penjats en un tauler a la cuina on hem acumulat records de família.

El primer paper és un escrit que va fer la petita de casa quan tenia nou anys que diu: "Valors de casa nostra". A sota del títol, hi ha una llista dels que consideràvem els nostres valors en aquell context, tals com respectar els altres, la feina ben feta, la confiança, fer família, esforçar-se, ser responsable i estar content.

El segon escrit, del 2017, és un full A4 en horitzontal amb lletres fluorescents, com si fos un rètol de neó, que diu: "Vivi la vida. A la merda tanta formalitat i tanta hòstia!". Recordo haver dit això un dia dolent de feina tot sopant. Un cop més, la petita, que llavors tenia disset anys, va fer aquest cartell per immortalitzar que la informalitat també té cabuda a casa.

I mentre recordo els dos moments, em pregunto què ha canviat a casa entre el primer paper i segon. I penso que la família i els seus valors evolucionen com a resultat de la influència de factors econòmics, polítics, culturals i tecnològics.

Amb els anys, han aflorat valors que donen resposta a noves necessitats socials i, avui, en el context de globalització, migració, guerra i desequilibris, pren sentit parlar de solidaritat, igualtat, tolerància, llibertat i convivència.

Possiblement, ningú qüestiona cap d'aquests valors, ni els del primer paper, ni aquests darrers, i, fins i tot, els considerem imprescindibles per al funcionament d'una societat com l'actual.

Però, què passa quan abaixem el focus a la pròpia actuació? Afirmaríem que cadascú de nosaltres tenim integrats aquests nous valors?

Els valors tenen la dificultat que són abstractes i, com a tals, subjectius; però si un valor és un principi de comportament de la persona, el podem mesurar com a tal i, per tant, ens hauríem de preguntar quines són les nostres actuacions que justifiquen que aquell valor forma part de la nostra manera de fer habitual.

Tots podem mesurar en quin gran som solidaris i preguntar-nos què fem per ser-ho. Fins i tot podem definir una escala d'evidències per valorar-ho: per exemple, si

habitualment cedeixo el seient a les persones grans al tren o si faig un voluntariat dues tardes a la setmana.

Ningú posa en dubte que els valors sorgits a partir de nous contextos com els darrers són necessaris, però potser no han calat prou per tenir evidències d'un comportament generalitzat amb un impacte suficient vers la situació que els ha provocat i, si bé som sensibles davant situacions d'emergència que els promouen, no tinc la seguretat que fem res més que lamentar-nos.

Considero dues classes de valors: els sòlids i els subsidiaris. Els primers són necessaris siguin quines siguin les circumstàncies de la vida; diríem que perduren. Els segons donen resposta a necessitats temporals de la societat; per exemple, quan hi ha situacions d'emergència social.

Potser els valors del paper del principi poden semblar una mica passats de moda, més aviat relacionats a una educació un pèl conservadora, i en realitat no és pas així. Sense els valors del respecte, l'esforç, la feina ben feta i la constància, d'altres com la solidaritat, la llibertat o la igualtat no són possibles, perquè per acabar esdevenint valors necessiten els primers.

Arribats aquí, ens podem plantejar una societat que no s'esforça, que no és constant o responsable, quan són valors fonamentals per a una comunitat que vol progressar i desenvolupar-se?

Teresa Bigordà Amat és economista i experta en gestió d'escoles. Actualment és responsable de Àrea de recursos de l'Escola Pia de Catalunya

“La família i els seus valors evolucionen com a resultat d'influència de factors econòmics, polítics, culturals i tecnològics”

GENT AMB VALORS

“S’ha de normalitzar la mort per suïcidi per prevenir-la”

La Niña Amarilla és una associació sense ànim de lucre que neix amb l’objectiu de prevenir el suïcidi des de diferents àmbits de la societat. Enguany les associacions Papageno i Afasib han creat *En mis zapatos*, la primera guia per a mitjans sobre com s’ha de comunicar per prevenir aquest fenomen. En parlem amb Cristina Martínez, periodista i secretària de l’associació.

REDACCIÓ

La Niña Amarilla és una associació que neix de la publicació d’un llibre. Quina és la història de tot plegat?

L’associació neix fa uns anys quan la presidenta i amiga, Maria Quesada, va publicar un llibre després de poder verbalitzar que va intentar suïcidar-se quan era adolescent. La seva història li va fer buscar més persones que haguessin sobreviscut a un intent de suïcidi. *La Niña Amarilla* és un llibre de 23 relats de persones que es van atrevir a parlar de la seva experiència amb la Maria. El que vam descobrir després és que tots els relats dels testimonis eren preventius. Entrevistar-los fa que els lectors puguin empatitzar millor, no tant amb el patiment que hi ha, sinó amb la idea i el missatge que hi ha una sortida perquè puguin demanar ajuda.

I va ser després quan vau començar...

Sí, arran del llibre, vam veure que hi havia molta feina per fer. El que és evident és que el silenci del suïcidi sumat al tractament que en fan els mitjans de comunicació fa que, malauradament, el percentatge de morts per suïcidi segueixi a l’alça. És cert que hi ha un efecte contagi, per això és tan important que tots els agents de prevenció, com salut, política, escola, família, etc., comuniquin o treballin el suïcidi per prevenir-lo. Només si actuem en conjunt podrem resoldre de manera transversal aquest problema que afecta tant la nostra societat.

Vosaltres sou periodistes, però sou molt crítiques amb els mitjans.

Sí, cal insistir i recalcar que som periodistes i no psicòlogues. Tot el que sabem és per la informació que busquem i les investigacions que fem. Com a periodistes, també sabem que a la carrera no se’ns explica com tractar aquest tema, sinó que, al contrari, s’especifica que cal no parlar-ne per evitar l’efecte contagiós. Tot i això, cal saber que des del 2000 l’Organització Mundial de la Salut reclama als mitjans parlar del suïcidi de manera preventiva. De manera que el que intentem fer és capgirar la situació perquè els mitjans siguin agents de prevenció.

I quan no és notícia el suïcidi?

En primer lloc, cal saber que un intent de suïcidi no és mai notícia. Els mitjans no podem convertir una persona anònima en mediàtica per un tema com aquest, perquè, sigui pel motiu que sigui, aquesta persona i la seva família encara són vius i la notícia del fet quedarà per sempre a les xarxes i als diaris publicats. Els mitjans han d’empatitzar amb aquestes persones. Tampoc s’ha de parlar mai del lloc ni del mètode, mai. Això podria fer que una persona que estigui en fase d’ideació passi a intentar-ho. De manera que el que cal és fer servir el pretext per parlar de les eines de prevenció. El motiu tampoc es pot simplificar, ja que el suïcidi és un fet multifactorial i multicausal.

Quan una persona ho intenta, vol dir que ha passat per diverses fases?

Sí, un pensament suïcida no entén de gèneres, ni de proteccions, ni d’estatus socials.

A qualsevol persona, en un moment donat, li pot passar pel cap, i passa un temps fins que comet l’acció. Entre tot aquest procés, els estudis fan èmfasi en el que s’anomena la “fase d’ambivalència”. Aquest és el moment en què la persona pot continuar desenvolupant la ideació, és a dir, pot passar a l’acció o, també, pot demanar ajuda. Aquest és el moment en què els mitjans podem fer algun bé.

Què demaneu des de La Niña Amarilla?

Nosaltres el que voldríem aconseguir és que la societat normalitzi la mort per suïcidi i parlar-ne de la mateixa manera que es parla de la mort per un accident de trànsit o de la mort per un càncer. S’ha de normalitzar i que deixi de ser un tabú perquè, així, les persones que ho pateixen es puguin sentir segures per expressar-ho i rebin suport de les persones que tenen al costat. Però, per a això, fa falta molta formació social.

OPINIÓ

XAVIER SERRA

Professor de Filosofia i director de l’Institut Salvador Espriu de Salt

La procrastinació: una malaltia?

Com potser vostès saben, els premis Ig Nobel són una paròdia dels Premis Nobel. Des del 1991, se solen decidir anualment al mateix temps que els premis originals. Cada cop tenen més acceptació i popularitat i guardonen investigacions que “primer poden provocar el riure, però després fan que les persones pensin”. Els patrocinen diverses societats vinculades, d’alguna manera, a la Universitat de Harvard (Boston, 1636), la més antiga d’Amèrica del Nord. Ho recordo aquí perquè el 2011 van atorgar el seu Nobel de Literatura a John Perry (Stanford University) per la seva teoria de la procrastinació estructurada, exposada en un article del 1996 que deia: “Per tenir un gran rendiment, trebal·leu sempre en alguna cosa important que us serveixi d’excusa per no fer alguna altra cosa que sigui encara més important”. Ras i curt: una procrastinació intel·ligent.

Oi que ens ha passat allò de voler fer alguna cosa, distreure’ns amb no sé què i, després, ja ni recordar-nos-en? La nostra infància ha estat plena d’aquestes experiències: un caramel o la joguina d’un aparador que ens feien vessar mars de llàgrimes per aconseguir-los, però que, quan la mare ens feia anar per un altre carrer o ens deia “mira quin ocellet!”, ja ni recordàvem; o aquella noieta tan simpàtica que un dia va canviar d’escola i va desaparèixer de la nostra vida sense ni adonar-nos-en, frustrant una possible meravellosa vida de parella, o fins i tot aquells estudis que no vam començar per unes dècimes a la nota d’accés o perquè es feien ves a saber on.

Tots hem experimentat amb més o menys intensitat “la síndrome de l’estudiant”, fenomen perfectament definit segons el qual ens dediquem plenament a una tasca només immediatament abans de la data límit. És real: m’ha passat fins i tot en aquest article, avui. Són fets: estudiar el dia abans de l’examen, quedar-se tota la nit per acabar un projecte, omplir un formulari minuts abans que ens el tanquin. La meua Alexa té el meu permís per insultar-me si no compleixo un termini, però no hi ha res a fer: devem ser procrastinadors per naturalesa.

Del llatí, *procrastinare* vol dir ‘dur-ho a l’endemà’, postergar una acció o situació que cal atendre, substituint-la per altres. Sol ser un costum, un hàbit. En l’antiga EGB, un company de classe m’assegurava diàriament que “ja estudiaria demà”: encara no s’ha graduat.

Procrastinar pot esdevenir un trastorn del comportament que justifiquem per motius psicològics (ansietat o frustració), físics (manca d’energia) o fins i tot intel·lectuals (“ho faré millor més endavant o amb més informació”). En qualsevol cas, la malaltia de la procrastinació només ho seria si no hi ha raons racionals per anar endarrerint-ho tot. Considerem que també la precipitació i l’esverament poden derivar en disfuncions.

Quan no fem el que toca, sol ser pel principi de plaer (evitem emocions negatives) o pel perfeccionisme (erradiquem la possibilitat del fracàs). Aleshores sorgeixen inadvertidament certes estratègies perverses: l’evitació (“no m’hi presento”), la negació o banalització (ens ocupem d’una altra cosa, que s’ha transformat en urgent), la distracció (ofegant la consciència de l’objectiu abandonat), la contrafactualitat descendent (“els altres encara ho fan pitjor”), la hipervalorització (“el que he fet, com a alternativa, valia la pena”), la inculpció (“certs obstacles fora del meu control hi han interferit”) o la burla (ens riem humorísticament de l’incompliment).

Evitem confondre el “prioritzar” amb el “procrastinar”, encara que el Fake Nobel de més amunt ho suggereixi. I em proposo: (a) esbrinar què em porta a endarrerir el que cal fer; (b) fixar-me objectius realistes i significatius; (c) obeir el meu Google Tasks; i (d) minimitzar el soroll o la distracció. I ara, que he acabat aquest text... “què m’he de posar a fer?”.

Xavier Serra és professor de Filosofia i director de l’Institut Salvador Espriu de Salt

“Quan no fem el que toca sol ser per plaer o per perfeccionisme i sorgeixen estratègies perverses: l’evitació, la negació o la banalització”

LA CONVERSA
LA LLEI TRANS

— Les persones trans han de viure com a persones normals i la nova llei ho facilitarà.

— Una llei que esborra la condició de sexe no permet defensar les polítiques d'igualtat.

M. ÀNGELS CABRÉ

(Barcelona, 1968). Escriptora i crítica literària especialitzada en dones i feminismes. Dirigeix de l'Observatori Cultural de Gènere, dedicat a impulsar la paritat en la cultura. Ha estat docent del màster Gènere i Comunicació de la UAB i ha col·laborat en diversos mitjans, actualment a l'Ara. Entre els seus llibres recents destaquen *El llarg viatge de les dones. Feminisme a Catalunya* (Edicions 62) i *La lluita necessària. Retrat dels feminismes avui* (PAMSA).

SÍLVIA CARRASCO

(Sabadell, 1959). Professora d'Antropologia Social a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Fundadora del Centre de Recerca en Migracions i del grup EMIGRA (educació, migracions, infància i gènere), experta en l'estudi de les experiències i trajectòries socials i educatives de l'alumnat per origen, classe i sexe, a Europa i EUA. Ha dirigit tesis doctorals en aquest camp. Presideix *Feministes de Catalunya*.

YAIZA CASTELLVÍ

La llei trans aprovada aquest mes de març al Congrés dels Diputats permet per primera vegada l'autoidentificació de gènere a Espanya. S'han calculat bé les conseqüències ètiques d'aquesta decisió política? Era necessària, ara, aquesta nova legislació?

MODERAT PER
JOAN SALICRÚ

La llei trans impulsada pel govern espanyol i aprovada aquest mes de març permet per primera vegada l'autoidentificació de gènere Espanya. Així, el lliure canvi de sexe ja és legal per les persones majors de 16 anys (requereix l'autorització dels pares per als persones majors de 14 i l'aprovació del jutge per als majors de 12). Era necessària fer una llei trans com la que s'ha aprovat ara?

M. ÀNGELS CABRÉ— Sí, era molt necessària. En concret, perquè l'han demanat les persones afectades. I quan les persones afectades —en aquest cas un col·lectiu ampli, perquè no és només una llei per a les persones trans, sinó també per les persones LGTBIQ+ en el seu conjunt— demanen alguna cosa, vol dir que realment és necessària. El que hi havia abans no arribava a cobrir les necessitats de les persones, i les lleis estan al servei de les persones. En primer lloc, el que hi ha és una llei que proposa reduir la violència institucional. Per exemple elimina les teràpies de conversió. Això ja és molt. Només amb això crec que és una llei molt satisfactòria. Sintetitzant: és una llei que fa contentes les persones que la necessitaven i el que volem en aquest món és que tothom se senti content i feliç en la mesura del possible. Aquesta llei iguala les persones cis a

les persones trans, però, com dic, la llei és molt més àmplia.

Respecte l'edat: Quan parlem de rectificar la menció registral relativa al sexe per a les persones majors de setze anys i, en el seu cas, el canvi de nom, s'està parlant de facilitar la vida de les persones trans i evitar-los, en la mida del possible, la violència que pot generar tenir una identitat sexual als documents legals que no correspongui a la seva identitat. Setze anys sembla una edat prou madura per prendre una decisió com aquesta, una decisió que recordem afecta només a la persona en qüestió, mentre que el dret a vot, per exemple, té conseqüències en tota la societat.

Com veu Sílvia Carrasco aquesta llei, la seva oportunitat i com s'ha fet?

SÍLVIA CARRASCO— La doble pregunta és molt pertinent. És una llei nefasta i no hi havia cap necessitat de fer-la. Encara no sabem quina mena de drets atorga, a quina mena de persones i, a més, genera una indefinició jurídica absoluta perquè elimina la categoria *sexe* com una categoria jurídica que protegeix les dones; aquesta és la base de les polítiques d'igualtat, de manera que si qualsevol es pot declarar dona deixen de tenir sentit. Per tant, és una llei que va contra els drets de les dones, que

Secció elaborada amb la col·laboració de

ALIANÇA MATARÓ
Assegurances de salut

atempta a la protecció de la infància i una llei mordassa antidemocràtica que deixa, a més a més, desemparades les persones amb disfòria de gènere, amb una posició ideològica sobre la despatologització que, realment, els fa un flac favor. Però, sobretot és una llei que impedeix fer preguntes sobre l'origen dels malestars que pateixen aquestes persones als professionals de la salut mental, al professorat, a les famílies i des de la recerca. Qui discrepi d'aquesta ideologia rebrà sancions, multes i, per tant, implicarà una persecució professional.

Ha comentat que la nova llei impedeix fer-se preguntes. Per què?

S. C. — Perquè no es poden preguntar els orígens del malestar. Tu tens una criatura que es rebutja a si mateixa, que té un malestar profund, que rebutja els elements sexuals del seu cos, i no es pot fer la pregunta d'explorar què li està passant. Què li pot haver passat? Sabem per la recerca que hi ha una altíssima sobrerepresentació d'infants i adolescents amb vulnerabilitats psicosocials que pateixen altres trastorns o que han patit abusos i que ara troben per la via d'aquesta ideologia, la qual es presenta com a transgressora i positiva, una manera d'emascarar molts d'aquests malestars. I no els podem preguntar pel seu origen. De fet, teníem ja quaranta lleis trans a Espanya abans que s'aprovés aquesta llei estatal que l'única aportació que fa és consolidar una ficció on el sexe es pot escollir i decidir quin és el sexe legal.

Ens trobem que si una professora o una mare o una família volen saber què li està passant a aquesta criatura que de sobte diu que és trans, això es pot considerar delictes d'odi perquè no s'està afirmant la identitat que expressa aquesta criatura, tingui l'edat que tingui: no es pot explorar. Això ara es pot considerar transfòbia i, per tant, comporta sancions tant al professorat com a les pròpies famílies. Això ja està vigent a 14 comunitats autònomes: des de l'escola es pot iniciar un protocol per possible maltractament perquè la família no afirma la identitat de la menor o del menor.

Provem d'aclarir conceptes. El sexe es pot escollir, amb la nova llei, M. Àngels Cabré?

“No estem fent una llei per construir una societat encara més binària de la que tenim. Sembla que volem que totes les persones trans ara s'adscriuïn en el sexe contrari. I no es tracta ben bé d'això”

M.A.C. — La qüestió clau és que la Silvia parlava d'un malestar i aquest no existeix. El 2018, l'Organització Mundial de la Salut (OMS) va eliminar la transsexualitat del capítol sobre trastorns mentals i del comportament i la va traslladar a les condicions relatives a la salut sexual; per tant la transsexualitat és una condició. No és cap malestar, no és cap malaltia. Comencem malament si diem que les persones trans estan malaltes o que tenen un problema. A partir d'aquí, tot el que he escoltat fins ara em sembla realment la postveritat: no hi ha res que s'ajusti a les seixanta pàgines que té el document final de la llei anomenada, o mal anomenada, trans.

Per què mal anomenada?

M.A.C. — Perquè va més enllà. Perquè és una llei que parla de la garantia dels drets de les persones LGTBIQ+, que va una mica més enllà de les persones trans. Però està pensada justament per totes les persones que “no compleixen amb aquesta heteronormativitat” que mana en el binarisme en el qual vivim. Jo, per exemple, com a dona cisgènere —individu que s'identifica amb el gènere amb què han nascut—,estic ben col·locada en l'ordre social i, en canvi, hi ha una sèrie de persones que sembla que no segueixen aquest ordre que li agrada tant el patriarcat.

La qüestió no és escollir el sexe. Les persones trans es fan pel camí, no és que un nen de 14 anys de sobte es desperta i diu “no em trobo bé i soc una altra cosa del que sembla el mirall”. Tampoc hi ha sempre disfòria de gènere; hi ha persones trans que estan perfectament contentes amb els seus genitals, tot i que no siguin els del sexe sentit. Les persones trans neixen. Una altra cosa és quan els donem les condicions i les facilitats per ser qui són, perquè, realment, el problema és que hi ha moltes persones trans a les quals no se'ls està donant les oportunitats de ser qui són. En resum, no escollim el sexe sinó que naixem d'una determinada manera o d'una altra, i la genitalitat no sempre és la que marca el sexe al qual corresponen. De tota manera no estem fent una llei per construir una societat encara més binària. Sembla que vulguem que totes les persones trans s'adscriuïn al sexe contrari. I no és ben bé això. Aquesta és una llei que també és acollidora amb totes les persones que no s'identifiquen com a homes ni com a dones, i això és un pas endavant cap a la destrucció del binarisme que des del feminisme és el que volem, suposadament, tot i que hi ha moltes feministes que sembla que no volen, incloses algunes amigues meves.

Com hauria de ser una llei que tractés la qüestió trans de forma adequada?

S. C. — No necessitem una llei, per això. El que necessitem és llibertat per fer preguntes i llibertat professional i respecte professional per explorar els malestars. El feminisme té una agenda que aboga per l'emancipació de les dones i per la igualtat de drets. Una llei que esborra la categoria *sexe* el que fa és esborrar les dones i

la base de totes les polítiques d'igualtat. Si no sabem definir què és una dona que ha estat socialitzada com a dona en totes les violències que això comporta, com podem després defensar polítiques d'igualtat que poden, per exemple, beneficiar homes simplement perquè es declaren dones?

Aquesta és una llei absolutament homòfoba i és una llei ultraconservadora. Poso dos exemples: a Catalunya, quan un nen o una nena mostra unes preferències pel joc, per les amistats, per les activitats que des del punt de vista tradicional es consideren típics de noi o de noia, el professorat ha d'explorar a veure si realment es tracta d'un noi o una noia. El mateix passa si un noi o una noia mostren interès i atracció sexual per persones del seu mateix sexe: se'ls indueix a pensar que són del sexe contrari.

Estem parlant de molts casos?

S. C. — Fa tres anys i mig que ho estic investigant intensivament i he publicat un llibre sobre què està passant a les escoles amb la producció d'infància i adolescència trans i què està passant als protocols de sanitaris trans on es desapareixen els casos en general. Perquè, sobretot, cada vegada hi ha més dones i més menors i, més nenes adolescents d'una manera desproporcionada, que demanen “canviar de sexe”. A Catalunya s'ha multiplicat per més de set mil els casos tractats de trànsit a la unitat de tractament de la identitat de gènere; s'ha multiplicat per 5.700 en els darrers sis anys el nombre de nenes d'entre 10 i 14 anys que odien el seu cos i demanen un canvi de sexe. Canvi de sexe, per descomptat, impossible perquè ets concebut XX i et mors XX o el mateix si ets XY. Com s'explica? També augmenten els beneficiaris d'aquesta inducció, amb guanys exponencials.

Tot això no ens ho estan explicant i, sobretot, tot això no ens ho han deixat explicar a la ciutadania. En un context democràtic, a l'hora d'aprovar la llei, s'hauria d'haver sentit la veu crítica, però no se'ns ha deixat: la llei s'ha aprovat amb nocturnitat per la via d'urgència. Poc després d'aprovar-se, la comissió d'educació del Congrés dels Diputats s'ha dignat a rebre'ns i ens han admès que aquestes dades que comentava “són alarmants”. Aquesta resposta explica amb quina

irresponsabilitat s'ha aprovat la llei. El 15 de desembre ens vam reunir també amb la presidenta de la comissió de salut del Parlament i també ens va felicitar pel rigor de la nostra investigació i va quedar alarmada.

Qui són els beneficiaris d'aquesta inducció a la qual fa referència?

S. C. — La indústria medicofarmacèutica, que produeix hormones o bloquejadors de la pubertat que s'estan recepcant a criatures per aturar el seu desenvolupament. Aquests medicaments són *off label* (sense fitxa tècnica), el Col·legi de Metges ja s'hi ha posicionat. Això és molt imprudent. Parlem d'evidències que es fonamenten amb una posició social crítica davant de la ideologia transgenerista, totalment funcional al neoliberalisme i a la subjectivitat.

“Hi ha una altíssima sobrerepresentació d'infants amb vulnerabilitats psicosocials que ara troben per la via de la ideologia trans una manera d'emascarar aquests malestars”

La Silvia feia referència a què, a partir de la possibilitat “d'esborrar el sexe” que preveu aquesta llei, es pot anar enrere amb les conquestes en relació a les polítiques d'igualtat que s'han anat aconseguint al llarg de les darreres dècades. Què li respondria?

M.A.C. — S'ha de subratllar que la noció de sexe no desapareix de cap de les maneres. És a dir, jo no deixaré de ser una dona cis perquè hi hagi persones trans que puguin adscriure's a la meua condició, de cap manera. No estem esborrant el sexe. Una altra cosa és que una persona abans tingues dificultats per assignar-se i anés els llocs amb un DNI que no li correspon i, en conseqüència, tingues problemes. Amb la nova llei, aquesta persona ara pot tenir la facilitat d'anar amb un DNI amb el qual se senti representada. No té res a veure amb la desaparició del sexe. Simplement estem demonitzant políticament unes qüestions que no són polítiques. Tot és política, sí, però no en el sentit ideològic que volen atribuir-li tantes persones, començant per les de Vox i les persones del PP els quals realment no coneixen cap persona trans i estan opinant des de la completa ignorància.

Tinc la concepció també que hi ha una part del feminisme —ja sabem que el feminisme és molt plural— molt conservadora que té molt interès en dir que es tracta d'un problema ideològic, mentre que pel que sembla aquest feminisme no veia cap problema quan les persones trans estaven prostituint-se en un cinquanta per cent, vivint una precarietat terrible, condemnades a ser mirades malament... Hi ha una cosa que es diu el *sexilio*, que són persones LGTBIQ+ —incloses persones trans— que han de marxar de casa seva, dels seus pobles, de les seves ciutats, perquè el seu context les rebutja. El que estem intentant és que aquestes persones tinguin vides millors.

Respecte la suposada desaparició del sexe: hi ha una sèrie de persones com la Carme Junyent que diuen per exemple, des de l'acadèmia, que no existeix cap problema amb el llenguatge, que no cal un llenguatge no sexista perquè amb el que tenim tothom se sent representat. Tanmateix, quan hi ha una sèrie de persones que diuen que no se senten representades en el llenguatge... això vol dir que alguna

YAIZA CASTELLVÍ

“Aquest debat és una oportunitat excel·lent per fer-nos a tots i totes una mica més savis, una mica més lliures, i una mica més amplis de mires”

cosa li passa al llenguatge, no? Doncs el mateix amb la qüestió trans: hi havia un col·lectiu molt ampli de persones que no se sentien ben representades i que ara sí que ho estaran i tindran uns camins per fer les seves vides més coherents i més felices.

S.C. — El transactivisme i el transgenerisme diu que el teu cap no està en el cos que li toca i, per tant, accepta que s’ha de mutilar i convertir un cos sa en malalt de per vida. La ultradreta diu que és també el teu cap el que no està bé i, per tant, s’ha de

canviar el teu cap, no el teu cos. Per tant, vosaltres no accepteu la gent tal com és. Qui realment accepta la gent tal com és amb el seu lliure desenvolupament lluny d’estereotips sexistes que fan pensar si ets o no ets d’aquella idea tradicional de ser home i ser dona, som les feministes. Tot-hom té dret a ser qui és, naturalment. Però no pot ser que vosaltres defenseu que les nenes per ser qui són s’hagin de tallar els pits; que els nens per ser qui són se’ls hagi de donar medicaments pel càncer de pròstata que aturen artificialment el seu desenvolupament; i no pot ser que no feu cas dels resultats d’altres països que van començar molt abans que nosaltres amb aquest tipus de legislació, amb aquest tipus d’intervencions mèdiques en infància, amb menors, i que han decidit fer un pas enrere perquè és un escàndol.

Per acabar, quins valors creieu que són necessaris per orientar-nos en aquest debat tan delicat?

S.C. — Sens dubte, des de la investigació, l’evidència empírica i el compromís amb la protecció de la infància. No ens podem saltar al principi hipocràtic de “primer no ho empitjoris”. Mai no pots emmalaltir un cos

“El transactivisme i el transgenerisme diu que el teu cap no està en el cos que li toca i, per tant, accepta que s’ha de mutilar i convertir un cos sa en malalt”

sa. El feminisme lluita per emancipar les dones i per un món d’igualtat, no per convertir els homes en dones o a la inversa.

M.A.C. — Aquest debat és una oportunitat excel·lent per fer-nos a tots i totes una mica més savis, una mica més lliures, i una mica més amplis de mires. Lamentablement, estem fent el contrari. És un fals debat. Jo li dic *fals debat* perquè no crec que en quedi gaire gairabé res d’aquí uns anys, el que quedarà serà la llei i els drets de les persones que la necessitaven.

MONOGRÀFIC

La cultura de la cancel·lació. La nova inquisició?

Aquesta cultura té tants defensors com crítics. Però anul·lar persones que suposadament han fet “una cosa dolenta” s’ha portat a un extrem tòxic?

ENTREVISTA
“Les indústries culturals són receptives a la cancel·lació”
Gisèle Sapiro

ENTREVISTA
“La cultura de la cancel·lació és un enemic de palla”
Gonzalo Torné

OPINIÓ
Enric Soler
Cancel·lador vs. cancel·lat

ENTREVISTA
“La cultura de la cancel·lació és una manera de fer política”
Fernando Vallespín

OPINIÓ
La incultura de la cancel·lació
Aurora Freijo

GISÈLE SAPIRO

“La indústria és cada cop més receptiva a la cancel·lació”

Aquesta sociòloga francesa llicenciada en filosofia s'ha centrat en la sociologia dels intel·lectuals i la sociologia de la traducció. També és autora de *¿Se puede separar la obra del autor?* (Clave Intelectual).

ORIOLO TORO

Què entén per cultura de la cancel·lació?

El concepte engloba coses molt diferents com la destrucció d'estàtues, el boicot a persones que han comès abusos sexuals o expressat comentaris racistes, masclistes o transfòbics... així com la voluntat d'eliminar del cànon aquelles obres que transmeten representacions de violació o imatges racistes o masclistes.

Hi ha tants casos per poder-ho anomenar “cultura”?

És una bona pregunta. No tenim cap estadística, però aquest és el terme que es fa servir en els casos que he comentat. Prefereixo no validar-lo del tot, però sí que podem dir que defineix certes sensibilitats dins de les noves generacions que rebutgen el compromís.

En què es diferencia això de la crítica constructiva o de la desaprovació legítima d'un comportament o ideologia?

Són enfocaments semblants, però la diferència és que hi ha una dimensió performativa, amb la formació de col·lectius que anuncien que han decidit boicotejar determinades obres, o que destruiran una

estàtua concreta. Tot i que es tracta de col·lectius que no ocupen una posició dominant en la societat, aconsegueixen fer-se escoltar gràcies a les xarxes socials. Tanmateix, les indústries culturals, que temen separar-se d'una part del seu públic, cada vegada són més receptives als seus missatges. Això és probablement el més nou.

Quins són els factors socials i culturals que han contribuït a fer aparèixer la cultura de la cancel·lació? És un fenomen nou o té arrels històriques més profundes?

Moviments com el Black Lives Matter, amb la consigna de despertar (*woke*), o la quarta onada feminista van confluïr en el temps. En tots dos casos, la seva eina van ser les xarxes socials, el poder de les quals ja vam veure durant les revolucions àrabs. Però, per descomptat, aquests dos moviments formen part de la història de l'antiracisme, l'anticolonialisme i el feminisme.

La cancel·lació s'associa sovint amb la noció de justícia social. Li sembla que “cancel·lar” la cultura és una manera eficaç d'avançar cap a la justícia social?

Hi ha riscos de deriva o abús en aquesta mena de pràctiques?

En qualsevol justícia popular hi ha un risc d'excés i de deriva. No obstant això, distingiria entre les diferents pràctiques: la destrucció d'una estàtua és un acte simbòlic, que s'ha practicat altres cops, com en la caiguda dels règims comunistes. El boicot a un producte cultural és un dret que pot tenir conseqüències econòmiques, però correspon als intermediaris culturals calcular-ne els riscos. L'“eliminació” d'una obra canònica obre un debat molt interessant sobre la formació del cànon. De tota manera, no estic a favor de la supressió perquè correm el risc d'esborrar la violència simbòlica, en comptes d'analitzar-la i treure'n a la llum els seus mecanismes. Però podem relativitzar el lloc que ocupen determinades obres i fer lloc a unes altres, fins ara menyspreades.

També es cancel·la les persones.

Existeixen també, és clar, les “cancel·lacions” de persones, algunes de les quals són innocents. Això, malauradament, és inevitable i lamentable. I, per això és important preservar el principi de la

presumpció d'innocència. Si comparem el nombre d'abusos a dones o nens que han quedat impunes, la injustícia que cometem excloent unes quantes persones innocents de l'esfera pública és mínima. Només un canvi de comportament, un canvi d'hàbits, com diria el sociòleg Pierre Bourdieu, pot dur-nos a recuperar la confiança. Això passa per l'educació, però l'educació ha reproduït en bona part les relacions de dominació. Així que, malauradament, hem de passar per la dissuasió fins que els costums i els estàndards de comportament canviïn.

Com poden els artistes i escriptors navegar en un context on la cultura de la cancel·lació és tan prevalent? Quins són els riscos i les oportunitats?

Per als artistes contemporanis, això planteja diverses preguntes. En primer lloc, l'ètica professional en les arts col·lectives com el cinema. Després, el mode de producció de les obres. En tots dos casos, és l'abús d'autoritat el que es denuncia, l'abús de poder. L'artista aprofita el seu carisma en la societat per abusar o explotar joves sota la seva influència. Podem, en nom de l'inconformisme artístic, abusar de menors o de joves, manipulant així els seus somnis i carreres? El mateix passa amb l'educació. No es tracta d'imposar als artistes un estil de vida burgès i ordenat, sinó de protegir els exposats als maltractaments, com a l'Església, on els nens estan encara més exposats a aquesta mena de maltractaments. Després hi ha la qüestió de la “correcció política”. Hi ha qui diu que derivarem en un art aigualit i edificant. No penso que sigui el cas. Des que el racisme i l'antisemitisme han estat prohibits, han desaparegut en gran part de les obres d'art. Ens hem perdut en això? Les obres són menys fortes? Crec que no, i que hi hem guanyat. Això no impedeix representar personatges racistes o masclistes, però no és el mateix que lloar-los.

La cultura de cancel·lació és l'eina de censura que s'usa des de les esquerres i els corrents progressistes?

Distingeixo entre censura, boicot i crítica. La censura l'imposa l'Estat o les empreses que tenen la potestat d'impedir que una obra o un discurs existeixi en l'espai públic. Generalment, la practiquen els

“Existeixen també les “cancel·lacions” de persones, algunes de les quals són innocents. Això, malauradament, és inevitable i lamentable. Per això sí que és important preservar el principi de la presumpció d'innocència”

REFERÈNCIA A L'ACADÈMIA FRANCESA

Gisèle Sapiro (Neuilly-sur-Seine, París, 1965) és llicenciada en Filosofia i en Literatura Comparada per la Universitat de Tel-Aviv, a Israel, i doctora en Sociologia per l'École des Hautes Études en Sciences Sociales de la capital francesa. Actualment, treballa com a directora d'estudis d'aquesta institució i com a directora de recerca al Centre National de la Recherche Scientifique de França. Amb un enfocament empíric molt similar al de Pierre Bourdieu, de qui es pot considerar deixeble, la tasca acadèmica de Sapiro s'ha centrat en dos grans camps: la sociologia dels intel·lectuals i la sociologia de la traducció. Fa poc, acaba de publicar el llibre *¿Se puede separar la obra del autor?* (Clave Intelectual).

La cultura de la cancel·lació. La nova Inquisició?

conservadors contra discursos que desafien la ideologia dominant, però també, per descomptat, els règims autoritaris. El boicot és un dret i, de totes maneres, el públic sempre pren decisions, siguin explícites o no. Si el boicot porta a retirar una obra, és perquè els intermediaris culturals han cedit a les pressions, que a més a més existeixen molt més per part dels comissaris des de sempre: només cal mirar la llista dels llibres més atacats o censurats establerta per l'American Library Association. Allà hi trobem *El vigilant al camp de sègol* de Salinger, *El raïm de la ira* de Steinbeck i *Beloved* de Toni Morrison. Tanmateix, crec que la crítica és més constructiva que el boicot perquè deconstrueix la violència simbòlica analitzant-la. Dit això, el boicot té més impacte en les indústries culturals.

Qui es beneficia de la cultura de la cancel·lació?

Hi ha grups militants mobilitzats que van aconseguir sensibilitzar tota una generació davant els abusos, la violència física o simbòlica, i que abans havien estat menystinguts. Afirmen que no es tracta de fenòmens marginals o accidentals sinó que són estructurals, sistèmics, en la societat patriarcal occidental, que, malgrat tot, presumeix de liberalisme i progressisme. Tot i que, sens dubte, de vegades hi ha exageracions, el cert és que és difícil explicar d'una altra manera el nombre de violacions i assassinats de dones, de la mateixa manera que és difícil explicar la violència contra les minories racialitzades.

Aquesta cultura reforça les opinions minoritàries?

La lluita de minories o desfavorits, com les dones, porta les seves reivindicacions a l'espai públic i fa escoltar el seu punt de vista, que és en si mateix un fenomen important. Que les experiències minoritàries siguin determinants em sembla evident. Tanmateix, és lamentable que la concepció de les identitats tendeixi a vegades a l'essencialització.

Tot plegat va en contra de l'error o fins i tot de la possibilitat de rectificació?

Cometre un acte violent o expressar una opinió racista no és un "error", és un acte o un discurs performatiu, que té

conseqüències per a les víctimes. Certament, hem de ser capaços de deixar els retrets i expressar-nos perquè això contribueix a construir una cultura comuna basada en principis més respectuosos amb els altres.

Creu que justa, la cultura de la cancel·lació, o es podria qualificar com "la nova Inquisició"?

Els grups d'activistes sovint defensen causes justes per protegir persones vulnerables. Els mitjans que utilitzen de vegades són excessius, però això és degut a la seva posició dominant en l'espai públic.

Qui són els principals enemics de la cultura cancel·lació?

Els seus enemics són els conservadors i els privilegiats que ocupen una posició dominant i que aquestes intervencions posen en qüestió. Sovint és una generació de més de cinquanta anys, d'homes blancs —però també de dones que defensen les seves prerrogatives— que abusen de la seva autoritat per desqualificar aquests grups d'una manera molt virulenta, cridant al

“

“Els activistes sovint defensen causes justes per protegir persones vulnerables. Els mitjans que utilitzen de vegades són excessius, però això és degut a la seva posició dominant”

totalitarisme. Però també hi ha els defensors d'un judici estètic sobre l'art que es veuen pertorbats per l'ús de criteris eticopolítics.

Es pot separar l'autor de la seva obra?

Com he escrit en el meu darrer llibre, no ho crec, encara que ho fem en tot moment. L'autor sempre serà present d'una manera o altra en l'obra, però aquesta presència no sempre és evident; d'aquí la necessitat d'anàlisi i interpretació. Perquè la creació artística és un treball de format i, per tant, d'eufemització i sublimació. Aquest treball de transfiguració més o menys conscient està mediatitzat per tot l'espai de possibles estètiques en què l'artista crea, com explica Bourdieu. I, per tant, hem de sortir d'un enfocament singularitzador de l'artista, alhora que qüestionem la seva visió del món i els valors ètics de l'obra.

Les conseqüències de la cultura de la cancel·lació són diferents per a un home que per a una dona?

No, que jo sàpiga. Hi ha menys casos de dones a priori, probablement perquè menys dones ocupen llocs de poder, però també perquè tenen una formació diferent. La pel·lícula *Tár*, però, mostra una figura femenina que es comporta com un home i abusa del seu poder i carisma, i és clar que també existeix. Però caldria fer un estudi precís sobre les conseqüències.

Com podem articular un diàleg constructiu en el context d'una cultura de la cancel·lació? Com podem treballar plegats per promoure una cultura de crítica?

La discussió és fonamental, però per això cal escoltar el punt de vista de l'altre i conèixer-lo. Ara bé, davant la protesta, la generació més gran, que no suporta veure qüestionada la seva autoritat, es torna rígida, i això radicalitza els activismes. Personalment, no he trobat mai cap dificultat per comunicar-me amb les generacions més joves, fins i tot quan em feien preguntes o objeccions; sempre era de manera argumentada, tranquil·la, clara, i sovint estava d'acord amb ells en la crítica que feien a determinades obres. Vaig aprendre molt d'aquesta generació més jove i, més que tractar-los amb menyspreu, escoltem-los i parlem-hi.

La cultura de la cancel·lació. La nova Inquisició?

GONZALO TORNÉ

“La cultura de la cancel·lació és un enemic de palla”

Gonzalo Torné, autor de *La cultura de la cancelación y sus enemigos* (Anagrama) denuncia la falsedat del que ell qualifica com a “imposició intel·lectual” que creu que limita la capacitat crítica de les audiències.

MARIA D'OLTREMONT

Què és la cultura de la cancel·lació?

Hi ha dues hipòtesis en litigi o conflicte. Una és la idea que defensen humoristes, presentadors de televisió o fins i tot l'expresident dels Estats Units Donald Trump, els quals asseguren que hi ha una campanya de gent que s'ofèn molt i que no els deixa expressar. L'altra seria que han aparegut moltíssimes veus crítiques que tenen la possibilitat d'expressar-se i fer arribar la seva opinió a la persona que volen. Segons aquesta última hipòtesi, la cultura de la cancel·lació és un intent d'evitar l'expressió crítica i legítima dels seus espectadors. És a dir, quan hi ha un humorista que no fa gràcia o quan hi ha un cineasta que no agrada, immediatament responen “cancel·lant” aquesta crítica, “cancel·lant” l'opinió dels espectadors.

Quan podem dir que apareix aquesta cultura de la cancel·lació?

Hi ha dos moments connectats però diferents. Un és quan es comença a notar la pressió d'opinions que venen del que jo anomeno *masses emancipades* i que podem definir com els fills de la gent que antigament no tenia accés a la cultura i que avui estan

alfabetitzats, formats i tenen espais on poden opinar lliurement, com internet. Per tant, es pot dir que hi ha dos moments diferents però connectats. El primer, quan es deixa sentir la pressió; i el segon, quan des de les instàncies de poder —de prestigi, artístiques o de producció d'obres— se li posa un nom despectiu o pejoratiu per aturar-ho, d'alguna manera. Una cosa és el nom o malnom que se li posa per tractar d'aturar-ho i l'altre el naixement o el començament d'aquest fenomen.

Hi ha una certa confusió entre la cancel·lació i la crítica. És aquest el punt de la qüestió?

Sí. El que passa és que es confonen de manera desproporcionada. Intento explicar-me. Jo estic a favor de la segona hipòtesi. És a dir, crec que el terme cultura de la cancel·lació es fa servir des d'instàncies del poder per fer callar i fer-se víctimes d'un procés que és legítim. I dic legítim perquè tots els que hem escrit ficció o els que presenten programes sabem que, en tant que tenim el privilegi de parlar en públic, estem exposats a la crítica. Ara bé, també

és cert que de manera molt residual es produeixen fenòmens de persones que cauen en desgràcia pública i que reben amenaces o crítiques fins que s'han de tancar. Però és un percentatge molt petit. Fa poc he estat seguint el cas de la Carolina Sanín, intel·lectual colombiana a qui van deixar sense efecte un contracte per unes declaracions que havia fet, o també hi ha el conegut cas de Kevin Spacey, protagonista de la sèrie *House of Cards* acusat d'agressions sexuals.

Per tant, és una exageració anomenar-ho cultura?

Evidentment no es justifica l'expressió de cultura. Però, com molts altres termes, la paraula cultura es fa servir com una exageració negociada. El que sí que està establert és la queixa a les opinions lliures a través de les xarxes socials. Hi ha moltíssima gent que viu d'això fent una columna setmanal o diària on acusa els altres de no deixar-la parlar. Però el problema que tenen aquestes persones ofeses és que no poden trucar a trenta mil persones que se'n riuen, d'elles, a Twitter o opinen d'una manera que no els agrada. Així doncs, hi ha crítica, hi ha molta

La cultura de la cancel·lació. La nova Inquisició?

crítica, i també molta gent que assegura que la crítica és cancel·lació. Però la cancel·lació com a pèrdua del teu lloc de feina o de la teva capacitat d'emetre no està gens estesa.

Quin seria el límit entre cancel·lació i censura?

La censura la decideix l'Estat, perquè és la privació que tu puguis publicar o parlar d'un tema. Això només ho pot exercir l'Estat, com per exemple sobre la Corona espanyola. Això és censura. Ho pots fer, però tindràs un retorn, diguem-ne, legal. La cancel·lació es produeix quan es trenca un contracte per les opinions de l'artista o per la situació legal de l'artista. Però això no es pot confondre amb censura.

I el límit entre censura i cancel·lació interior?

La cancel·lació interior és una resposta que dono jo en relació a l'autocensura, la idea que —davant d'aquestes opinions de la gent— hom acaba per no dir res, no fos cas que el “linxin”. Aquesta fantasia de màrtir es desactiva de dues maneres. Per una banda, recordant que és mentida: totes les persones que parlen d'autocensura continuen escrivint les seves columnes als mitjans. Si s'autocensuren, és amb dosis homeopàtiques. D'altra banda, l'art té un punt cruel. Per ser artista, escriptor o músic t'has de manifestar. I per manifestar-te, has de parlar. Si t'autocensures és problema teu. Ningú t'està esperant, ets completament superflu. Si consideres que el que has de dir no ho pots dir, perquè et criticaran, doncs... un menys a la llibreria. Els que creuen que s'han d'autocensurar, al final, senten un prestigi quan es fan la víctima d'una suposada persecució de la llibertat d'expressió.

Per tant, està dient que el qui és “cancel·lat” sovint va de víctima?

Si, és un procés molt pervers, perquè ser víctima no agrada a ningú. Presentar-te com a víctima quan l'únic que han fet són quatre acudits o dir que la teva pel·lícula és dolenta és particularment grotesc i moralment fastigós, quan hi ha tantes víctimes i tants perseguits a la vida real.

Afirma que la cancel·lació és una espècie de bullying a l'opinió.

“

“Els que creuen que tenen una censura interior, o que s'han d'autocensurar de veritat, al final, senten un prestigi quan es fan la víctima d'una suposada persecució de la llibertat d'expressió”

NOVEL·LISTA MULTIPREMIAT

L'escriptor Gonzalo Torné (Barcelona, 1976), llicenciat en Filosofia i Estètica per la Universitat de Barcelona, és autor de tres novel·les: *Fils de sang* (2010); *Premi Jaén de Novel·la*; *Divorci a l'aire* (2013); i *Anys feliços* (2017). Les seves obres han estat traduïdes a l'anglès, francès, italià, alemany, holandès, portuguès i català. El passat 2022 va publicar *La cancel·lació i sus enemics*, publicat per Anagrama, un assaig agut i qüestionador, que revela els interessos després del terme “cultura de la cancel·lació” i revisa els criteris amb què avaluem avui l'art. El 2001 va rebre el Premi Ramon Llull d'Assaig Filosòfic.

La cultura de la cancel·lació. La nova Inquisició?

Bàsicament és una doble estafa intel·lectual. És fer veure que persones que estan parlant constantment i opinant en programes de televisió o de ràdio estan molt pressionades i, conseqüentment, no poden opinar més. Per una banda, hi ha el fer creure que la crítica impossibilita la missió de les obres, les idees o les expressions. Això no és cert: jo penso que les facultats. Si no hi ha crítica, hi ha doctrina, ja que no hi ha alternativa intel·lectual que l'aturi.

D'altra banda, el que també és una indústria d'estafa intel·lectual és que ens volen fer creure que aquestes crítiques sempre venen de l'esquerra o del que anomenen cultura *woke*. Aquests són els que diuen que l'esquerra s'ha tornat puritana i crítica, però això és una altra estafa. S'ha vist amb el cas de Roald Dahl, escriptor britànic, autor de *Charlie i la fàbrica de xocolata* o *Matilde*, a qui modificaran les seves obres per fer el llenguatge més inclusiu. Tanmateix, això no era un cas de censura sinó d'adaptació, per tal que Netflix es lucrifent una versió de les seves obres per vendre més. També ha passat amb les adaptacions de Disney o dels Germans Grimm.

En el cas de Roald Dahl, les adaptacions s'han fet per “actualitzar” el llenguatge que es considera que pot ofendre. Això és el que vostè anomena “cancel·lació positiva”?

Vivim en un mercat de gent que busca una mena d'autoafirmacions positives i socials. Amb la cancel·lació positiva, el que pren força és el mercat i no els valors de les minories afectades. Hi ha una gran quantitat de directors que no han pogut rodar les seves pel·lícules per criteris i complexitats artístiques que les productores no han volgut assumir. Per tant, és ridícul parlar de cancel·lació positiva amb l'objectiu de satisfer les demandes de les minories perseguides sense voler veure els interessos del mercat. I no és que em sembli malament que les minories s'hagin de representar, però aquest criteri no ha d'invalidar una altra pel·lícula que no segueixi aquests canons. També passa amb el periodisme. Tinc la sensació que a vegades es valoren obres a priori i no tant pel desenvolupament estètic, polític i social posterior. I això no pot ser.

Això empobreix el debat públic...

La cancel·lació positiva és una manera d'empobrir la crítica. Perquè no cal llegir el llibre. Hi ha moltíssims més directors amb carres aportades per criteris castradors econòmics que no pas per criteris de minories.

Potser el que ens passa és que costa separar l'autor de la seva obra.

Això és una pregunta trampa. L'autor i l'obra estan separats. Les coses que fa un autor fora de l'obra generalment no afecten. El problema és quan una qüestió de moral pública es converteix en una qüestió que és d'ètica privada. Quan hi ha responsabilitats i diners públics pel mig, això és diferent perquè parlem d'estaments públics, que no deixen de ser representacions dels ciutadans i, per tant, és la societat la que bàsicament ha de decidir.

I doncs, què hem de fer amb els autors incòmodes?

Un autor incòmode no deixa de ser un autor. I la incomoditat desapareix amb el temps:

“

“Un autor incòmode no deixa de ser un autor. I la incomoditat desapareix amb el temps: Proust té tot un passat molt complicat pels francesos amb el famós afer Dreyfuss, però ara ja no és incòmode”

Proust té tot un passat molt complicat pels francesos amb el famós afer Dreyfuss, però ara ja no és incòmode perquè el temps ha passat. Ara bé, si parlem d'un autor incòmode de la Guerra Civil i, a més, el meu avi, el meu pare o jo mateix l'ha viscut, serà més complicat no prendre partit per una visió. Però davant d'una obra que ens incomoda el que hem de fer és llegir-la i discutir-la. La incomoditat forma part de la de la lectura i de la cultura.

Si la cultura de la cancel·lació no existeix, què és el que està en crisi?

L'única cosa que està en crisi és l'autor que no vol que no li riguin les gràcies. Hi ha molt pocs casos de cancel·lació i la majoria de persones que es defensen amb aquest fenomen és per fer callar la crítica. Aquest és l'únic que està en crisi: el somni de la impunitat on, després de fer un acudit o opinar sobre un tema, ningú el pot contestar. El que està en crisi és l'autor que vol ser impune i el límit de la impunitat.

Vostè és clarament un enemic d'aquesta cultura de la cancel·lació.

Sí, sóc un enemic de la cultura cancel·lació com a impostura intel·lectual, com a estratègia per no parlar d'altres coses i focalitzar-ho en una qüestió molt menor. La prova de foc a les persones que es queixen de la llibertat d'expressió és: no tenim llibertat d'expressió, però on són els seus articles contra la llei mordassa?, o només els preocupa la llibertat d'expressió de l'audiència? Jo em considero un enemic d'aquesta visió que veu cultura de la cancel·lació per tot arreu.

Quins valors o contravalors prenen força amb la cultura de la cancel·lació?

Pren força una extensió de la capacitat d'opinar. I això no s'ha d'interpretar des d'una moral puritana restrictiva, sinó ampliació dels drets i les responsabilitats que té un retorn social. No fa gaire, Miguel Bosé i l'humorista Arévalo deien que ja no es pot fer un acudit de res. I tenen raó. En aquest sentit, tenen menys impunitat. De llibertat tenen la mateixa, el que passa és que tenen un retorn social, una crítica. Però, com ho canvies? Tanques internet? No se li pot treure a la gent la capacitat de crítica, la capacitat de judici i la possibilitat d'expressar-se.

ENRIC SOLER

Psicòleg relacional per la UOC i professor del màster en Psicologia de Salut i Qualitat de Vida de la UAB

CANCEL·LADORS VS. CANCEL·LATS

Cultura de la cancel·lació és un terme que es va començar a fer servir pels volts del 2015 per explicar la conducta de condemnar a l'ostracisme persones públiques i empreses per haver manifestat o fet alguna cosa que es considera socialment ofensiva, sense que la manifestació o la conducta impliquin, ni de bon tros, cap delictes. Estem parlant d'un fenomen social que s'ha estès ràpidament amb l'evolució de les xarxes socials. I si bé al principi tant els cancel·ladors com els cancel·lats eren persones públiques o grans entitats, amb l'expansió de les xarxes socials, tant els cancel·ladors com els cancel·lats poden ser gent anònima.

Ara per ara, entenem per cultura de la cancel·lació el fet de retirar el suport a algú que ha expressat una opinió, sigui verbalment, sigui per la seva conducta, que no és del gust de la majoria. Estem parlant d'una desconfirmació. Paul Watzlawick, pare de la Teoria de la Comunicació Humana, explicava que les persones ens definim no només pel que creiem, sinó també pel que podem aportar als altres, i pel que els altres ens poden aportar. Això és el que s'anomena la confirmació del *self*. Fins aquí, tot funciona bé. El problema apareix quan apareixen disfuncionalitats en la comunicació a causa de la intolerància a la diferència.

S'han descrit quatre patologies de la comunicació sustentades en la intolerància a la diferència:

El rebuig: Actitud de menyspreu envers l'altre. No és tan greu com sembla, ja que almenys el rebutjat s'ho pot prendre de manera constructiva, ja que sap el que passa i té la possibilitat de rebatre-ho o esmenar-ho.

La desvalorització: Fa referència a reduir el valor de l'altre. Pot incidir en l'autoestima del desvaloritzat, o bé pot esdevenir un element que augmenti la seva autoexigència. Molts pares desvaloritzen els seus fills per

motivar-los a exigir-se més. No és una bona tècnica, perquè el fill no és un ruc amb un pal del qual penja una pastanaga que no podrà aconseguir mai, i l'efecte buscat es pot girar en contra de la relació entre tots dos perquè el desvaloritzat arriba a percebre que, faci el que faci, no serà mai reconegut. I això genera rebuig.

La desqualificació: Serveix per invalidar completament l'altre. Amb la desqualificació s'invalida sistemàticament el que l'altre digui o faci. Heu sentit mai que hi ha persones a qui, per molt que us hi esforceu en aconseguir-ho, no satisfareu mai? Doncs aquestes persones són desqualificadores de mena.

La desconfirmació: És la forma més patològica de comunicar-se i relacionar-se. És el que els castellans popularment anomenen *ningunear*. És la indiferència portada a l'extrem, convertir l'altre en ningú. La cancel·lació no és res més que el nom modern de la desconfirmació. D'aquesta manera, la persona cancel·lada veu que han atemptat contra la seva identitat. Atemptar contra la dignitat de les persones és una de les formes de violència més greus.

No és un fenomen nou

Sembla que la cultura de la cancel·lació sigui un fenomen nou, i vinculat a les xarxes socials, però en realitat no és així. La cultura de la cancel·lació ha existit sempre. El que és nou és el creixement exponencial i la visibilitat que les xarxes socials donen als individus anònims, i que els mitjans de comunicació donen als personatges amb poder, com els polítics, que és una població extraordinàriament cancel·ladora.

Lamento ser tan pessimista, però el pitjor de tot és que molts joves veuen en la cultura de la cancel·lació una oportunitat per créixer, o bé practicant assetjament a l'aula, o bé per aconseguir un grapat de seguidors als

seus perfils de xarxes socials. Les persones que ostenten poder busquen augmentar-lo, aniquilant l'oponent, en lloc de rebatre'l amb arguments.

El rebuig d'allò que ens és aliè

Així doncs, no estem parlant de cap fenomen psicosocial nou. Des de sempre, l'ésser humà ha rebutjat el que li resulta aliè o diferent. La diferència no s'accepta des de l'inici de la civilització, però hi ha diverses maneres de gestionar-la. La persona cancel·ladora necessita satisfer les seves necessitats de conducta gregària, i sentir-se connectat amb la majoria per preservar la seva identitat, els seus valors, però ho fa negant l'existència del cancel·lat.

La base psicològica que sustenta aquest fenomen és la dissonància cognitiva, que és una conducta del cervell que fa que tot el que va en contra dels nostres valors, costums, creences o comportaments ens generi rebuig. El cervell necessita tenir la conducta en ordre, i tot el que amenaça aquest ordre ens genera rebuig. A partir d'aquí, podem ignorar el rebuig, que és el mateix que acceptar la diversitat, o bé podem combatre'l. Quan es combat aferrissadament per intentar destruir qui percebem com a diferent, és quan parlem d'una conducta social de cancel·lació.

Tant el cancel·lador com el cancel·lat tenen un problema, i dels grossos. El primer té un problema greu de relació amb els altres. El segon afronta les conseqüències de l'aïllament social i la solitud quan se sent injustament condemnat sense cap possibilitat de defensar-se.

Aquest fenomen d'intolerància extrema, ara més visible que mai gràcies a l'acció de les xarxes socials, atempta directament contra la diferència, la democràcia, la llibertat d'expressió. De fet, és un símptoma d'una societat greument malalta.

Qualsevol símptoma té una funció. Quines poden ser les motivacions del cancel·lador? Qualsevol conducta que es du a terme és amb la intenció d'obtenir-ne un benefici emocional. En aquest cas, hi pot haver una necessitat de satisfer necessitats narcisistes, d'obtenir protagonisme, d'aconseguir un lideratge a les xarxes socials i, d'aquesta manera, la funció del símptoma és emascarar una gran debilitat emocional. Quan la identitat individual del cancel·lador no es percep com a gaire valuosa, aquest intenta sentir-se fort generant una identitat col·lectiva, sovint al darrere de l'anonimat de les xarxes socials. El cancel·lador no té ni tan sols el valor d'afrontar la seva fragilitat, de manera que busca un terreny de joc virtual on sentir una fortlesa construïda en la foscor, sense prendre riscos i sense escrúpols a l'hora de destruir la identitat d'altres persones.

El cost de "ser cancel·lat"

Ser una persona cancel·lada té conseqüències psicològiques importants: ha d'afrontar la pèrdua del seu valor o prestigi independentment de quina hagi estat la seva

trajectòria vital. Se la cancel·la per qualsevol cosa, encara que sigui una declaració de fa dècades, i difosa ara fora de context. També perd la popularitat o el prestigi que havia guanyat, i el suport públic que tenia. No hi pot fer res: ni explicar-se, ni rectificar, ni esmenar un possible error, ni demanar perdó. Tot plegat, un sentiment d'injustícia moral, impotència, i un dol difícil d'elaborar.

Si bé és gravíssim que aquest fenomen es doni en les relacions i la comunicació entre els ciutadans, encara ho és més quan ho veiem en els representants públics, que haurien d'esdevenir un exemple saludable de relacionar-se i comunicar-se. Com a psicòleg, no puc veure una altra versió que la de l'ésser humà, i no em correspon posicionar-me en cap ideologia, ni jutjar ningú, però ens envolten tants personatges públics cancel·lats, que puc donar un parell d'exemples d'éssers humans cancel·lats que segur que no tenen res més en comú que el fet d'haver-ho estat: un d'ells és l'únic "expresident" de la Generalitat de la història (recordem que tots els presidents que ja no exerceixen el càrrec preserven protocol·làriament aquesta distinció, excepte un, i això és una manera de cancel·lar), l'altre és un ésser humà resident a Abu Dhabi, cancel·lat pel seu propi fill (no podia tenir pitjor cancel·lador, tot i que ell també va cancel·lar el seu propi pare). I entremig d'aquests dos, en podem trobar centenars. I per cada centenar de cancel·lats, podem trobar milers de cancel·ladors, que són els realment patològics.

Enric Soler és psicòleg relacional per la UOC i professor del màster en Psicologia de la Salut i Qualitat de Vida de la UAB

FERNANDO VALLESPÍN

“La cultura de la cancel·lació és una forma de fer política”

El catedràtic de Ciències Polítiques i de l'Administració de la Universitat Autònoma de Madrid (UAM) i autor del llibre *La sociedad de la intolerància* (Galaxia Gutenberg) alerta dels perills d'aquest fenomen.

MARIA COLL

Existeix la cultura de la cancel·lació?

Als Estats Units i a la Gran Bretanya és un fenomen molt actiu. Als Estats Units s'ha convertit en una reacció patològica: et poden cancel·lar per ser massa progressista, però també et poden cancel·lar per ser massa conservador. A l'Europa continental el fenomen es produeix menys, perquè, quan s'entra en temes espinosos, ja hi ha una certa contenció en el llenguatge.

Per què ha tingut més impacte als EUA?

Allà hi ha una guerra cultural i la societat està radicalment dividida en dues parts. De fet, la cultura de la cancel·lació, en el fons, busca l'hegemonia dels principis del protestantisme conservador tradicional, per part de la dreta, i dels principis *woke* ('despert' en anglès) —terme que fa referència a un estat de consciència sobre les diferents desigualtats i opressions socials i està lligat a les polítiques progressistes i de la identitat—, per part de l'esquerra. I aquests dos pols s'enfronten en l'ús del llenguatge, no en els arguments. Els sentiments fereixen, però no es poden refutar ni comprovar racionalment. Per tant, només cal que algú

s'identifiqui com a víctima ferida perquè es justifiqui la cultura de la cancel·lació. I aquí tenim el problema: les víctimes decideixen quina ha de ser la pena del suposat botxí, quan, precisament, el dret penal és qui hauria de prendre aquesta decisió basant-se en els arguments i la proporcionalitat del delictes. Per exemple, una persona que fa un acudit sobre el lideratge israelià mereix ser acomiadat?

Aquí, per què es produeix menys?

A Espanya hi ha més esportivitat a l'hora d'acceptar les crítiques respecte de posicions morals.

És correcte qualificar aquest fenomen de cultura?

El terme *cultura* ara es fa servir amb excés. També es parla de *guerres culturals*. La cultura de la cancel·lació no és una cultura, és la reacció de determinats grups davant manifestacions que es consideren políticament incorrectes.

I el terme *cancel·lació* és adequat? Al final, no parlem de crítica o de censura?

El terme *cancel·lació* sembla violent, però quan s'analitza la casualística, per exemple, del cas de professors d'universitat que són expulsats per coses que han dit, no em sembla mal aplicat.

Què vulnera la cultura de la cancel·lació?

La llibertat d'expressió. Estem davant d'un canvi. Generalment, les directrius de la llibertat d'expressió les decideix una instància pública, un jutge, però en el cas de la cultura de la cancel·lació la decideixen entitats privades. Per exemple, és la universitat qui decideix si els alumnes poden sentir-se ferits per unes expressions o per unes altres. Aquesta és la meua preocupació: allò que es reconeix públicament admet excepcions en mans privades i després ja no hi ha cap intervenció per part de les administracions públiques. I això és molt estrany perquè qualsevol sistema democràtic ha de protegir els drets dels ciutadans i els actors privats no els poden vulnerar.

Els defensors d'aquesta cultura asseguren que ara la censura és de baix a dalt.

No és cert, perquè la cancel·lació d'una

persona no la decideix una majoria, sinó el rector de la universitat o el director d'un diari i, generalment, basant-se en criteris econòmics. És cert que els que generen la campanya són els usuaris de Twitter, gent ofesa, però qui realment té capacitat de decidir és una elit que no decideix per criteris intel·lectuals, sinó per evitar mals més grans. I la llibertat d'expressió hauria d'estar per sobre de tot això.

Estem parlant d'una nova forma de fer política?

Sens dubte, les armes de la qual són antidemocràtiques perquè vulnereu principis bàsics com la tolerància. El principi de tolerància, per definició, consisteix en l'obligació moral de respectar i acceptar el que opinen els altres, com a posició legítima, encara que tu no ho comparteixis.

La cultura de la cancel·lació és avui una Inquisició?

Sí, una inquisició postmoderna. Avui no tallen el cap a ningú, però la cancel·lació tampoc és una bajanada.

Cancel·la la dreta i l'esquerra, però hi ha diferències entre l'una i l'altra?

Els crítics de la cultura de la cancel·lació diuen una cosa en la qual tenen raó: la dreta sempre ha cancel·lat sense necessitat de cancel·lar, per tant, ara no es poden queixar. Abans, però, senzillament no deixaven parlar els que no pensaven com ells. És a dir, la dreta sempre ha impedit que determinats opinadors accedeixin als mitjans i ha usat unes mesures impecables.

Així podem afirmar que, per part d'alguns afectats, hi ha una sobreactuació?

Sí, també. Però hi ha coses sorprenents. Per exemple, Ron DeSantis, el governador de Florida possible candidat a la presidència dels EUA del Partit Republicà, prepara una llei, completament inconstitucional, per prohibir que a l'escola es parli sobre determinats temes. Una cosa demencial. És evident que amb la cultura de la cancel·lació ens hi juguem la llibertat d'expressió.

Això ens pot portar a l'autocensura?

Efectivament. A classe, normalment, ja intentes dir que coses que no puguin ferir ningú, però és una tortura estar en tot moment controlant les paraules. A més, ara la

cultura de la cancel·lació també es trasllada al passat, és a dir, pots ser cancel·lat per coses que vas dir fa anys o per parlar de personatges històrics. Per a les persones que habitualment ens enfrontem a un auditori, aquest fenomen és molt incòmode, però és un risc que hem de córrer.

De censura, sempre n'hi ha hagut i que s'acomiadin persones per una opinió desafortunada tampoc és un fenomen nou. Les xarxes socials quin paper tenen en la cultura de la cancel·lació?

Les xarxes socials han democratitzat molt l'opinió. Abans, els mitjans de comunicació tradicionals filtraven les opinions i marcaven els límits. Ara, però, amb l'augment de les opinions i la manera com s'exposen a les xarxes socials, tot sembla més greu. Avui, tot és hiperbòlic. No hi ha ningú moderadament dolent. Ets un sant o un dimoni. Qui no pensa com tu és un miserable i, per tant, ja no mereix cap respecte. Avui, tot es moralitza i, amb la moralització de l'espai públic, apareix la cultura de la cancel·lació.

Es pot tallar aquest fenomen?

A França, en aquests moments hi ha una resistència molt gran. Al Regne Unit, especialment en l'àmbit universitari, és claríssim que ja hi ha arribat. I aquí, no m'estranyaria, que també es produís.

“Amb la cultura de la cancel·lació ens hi juguem la llibertat d'expressió. Ara, les directrius les decideixen les entitats privades”

No el veig gaire optimista...

En aquest moment estem reconstruint tot l'espai públic. Hem passat del paradigma de la democràcia mediàtica, que era un sistema molt controlat i amb molts filtres, a l'alliberament total. Avui no hi ha filtres. Estem en un moment de soroll i en el qual la gent no sap gaire bé com reaccionar. Necessitem que ens redueixin la complexitat. Penso que tornarem un altre cop als mitjans seriosos. I si anem cap a aquesta direcció, no crec que el fenomen aquí arribi a ser tan preocupant.

AURORA FREIJO

Esriptora i professora de Filosofia

LA INCULTURA DE LA CANCEL·LACIÓ

La veritat, i no només la bellesa, com ens suggeria Sòcrates, és un tema certament difícil, si és que se'ns permet parafrasejar el filòsof. L'afany de no tenir-la en compte i agafar-la com un axioma, ens porta habitualment a simplificacions i actuacions moralment qüestionables. La veritat és plena de matisos, claroscurs i esclatxos que no només requereixen coneixement sinó certa serenitat i lucidesa a l'hora d'apropar-s'hi.

Per correspondre al caràcter complet que posseïx, trobar la veritat d'alguna cosa no s'ha d'entendre únicament com assolir un *desocultament* (*alétheia*) del que s'amaga a la mirada immediata, sinó, més aviat, com un exercici complet en el qual es van ensenyant arestes i perspectives, un exercici hermenèutic del qual la filosofia de Gadamer i abans la de Nietzsche ja ens va avisar, on la interpretació agafa el model fonamental per desxifrar el que és veritable. Aquesta consideració no ens estalvia complicacions, però ignorar-la ens pot conduir a postures de caràcter dogmàtic.

Que la veritat sigui una interpretació no vol dir que tot sigui vàlid, sinó just el contrari, perquè aquesta tasca hermenèutica és estricta alhora que generosa, i dona espai a consideracions diverses que de vegades es presenten contràries entre si. Aquesta convivència dels contradictoris, que és sens dubte un guany, atesa la nostra contradictòria naturalesa humana, sol no agradar als perseguidors dels dualismes extrems i de la veritat monolítica, als qui es desconcerten amb les zones intermèdies, fins al punt que, quan les detecten, criden a l'acció convocant hordes de justiciers que les castiguin.

Les postures dogmàtiques tenen a la base la convicció que el subjecte posseïx la veritat. Qui se situa sota aquest paradigma s'aixeca amb tal autoritat que creu

tenir llicència per anul·lar la paraula de l'altre, per silenciar-lo. El considera menor, menyspreable, equivocac i ofensiu fins a l'extrem d'imposar-li el càstig de retirar-li la veu —aquest element que ens fa subjectes i no pàries—, i condemnar-lo al bandeig del silenci.

Records del passat

Aquesta tècnica que consisteix a fer callar l'altre diferent o molest sabem que no és recent, que recorre a l'ostacisme antic, que es troba a la base de la producció de la figura del subaltern (Gayatri Spivak) o dels subjectes colonitzats (Aimé Césaire). Tanmateix, aquest procediment d'exclusió fa poc ha agafat una nova forma, i ha pres força en el cor mateix de la cultura occidental sota el model del que s'ha anomenat *cultura de la cancel·lació*. Sota aquesta expressió, que ja gairebé és un eslògan, es repeteix i s'accepta una pràctica on la ignorància i la supèrbia es posen en moviment per produir discriminació i exclusió, una pràctica que s'ha pres la llibertat de jutjar i sentenciar qui sembla ofendre el dogma comunitari. Amb ella, el sentenciat, el discordant, es converteix en un fantasma que és esborrat del camp social, de les xarxes i dels llocs públics, després del linxament públic i l'exili i d'haver-lo sotmès a la humiliació d'haver de demanar perdó públicament, tal com ja ha passat en altres moments vergonyosos de la història. Aquesta pràctica afecta, fonamentalment, persones rellevants i conegudes, però, desgraciadament, ja s'està estenent a àmbits més petits i privats.

El mecanisme que posa en marxa l'exclusió de l'altre —i com dèiem que s'ha produït de maneres diferents al llarg de la història— es produeix sempre seguint un vector que es defineix des del centre cap a les perifèries, des del lloc de poder als afores. El més curiós de l'assumpte és que aquest joc de centres i perifèries alterna els actors, i

els que eren a fora de vegades ocupen el centre, el lloc de poder. I, tanmateix, passa que lluny de situar-s'hi amb el saber i el condol de qui ha sofert les injustícies dels marges, es converteixen fàcilment en castigadors.

Les conseqüències de l'ocupació del poder

Per això, el terme *empoderar-se*, digna bandera de moviments reivindicatius d'igualtat i dignitat, sembla a vegades sospitós de legitimar el fet de voler ocupar el lloc del poder per exercir-lo en contra i no a favor. Empoderament és un mal al qual s'ha de prestar molta atenció, perquè sembla substituir una autoritat per una altra i li atorga llicència per exercir-la de manera preocupant, quan del que es tractaria seria més aviat d'aconseguir una organització menys jerarquitzada, més comunitària, menys centrada en el poder i tendint a l'horitzontalitat. Slavoj Žižek ha assenyalat fa poc aquest assumpte del perill del joc centre-perifèria i ha estat, per això, objecte d'una crítica severa per part d'alguns col·lectius feministes. Lluny d'entrar en altres qüestions, el que el polèmic filòsof eslovac volia denunciar era com ha passat que els sectors exclosos històricament, quan ocupen el centre-poder, es converteixen en intolerants i autoritaris, i exclouen en aquest cas qui era el vèrtex de la cultura europea, l'home cisgènere blanc.

A vegades, sectors tradicionalment exclosos, minories maltractades, quan s'empoderen, sembla que no poden deixar de jutjar i sentenciar i, encara pitjor, castigar. Sembla que oblidin el que suposa el patiment de ser exclosos de drets i, com ha passat fa poc, semblen inclinats a instruir-nos en assumptes més íntims, en les pràctiques sexuals que es consideren adequades per a un gènere determinat alliberat del patriarcat. És, semblaria, la seva naturalesa, la seva condició, la humana disposició a ocupar el lloc de poder dels uns sobre els altres. Semblaríem condemnats, en aquest aspecte, a una circularitat dogmàtica, una dialèctica inoperant que escandalitzaria el mateix Marx, i que abans de res hauria de ser alliberadora.

La cultura de la cancel·lació no és emancipadora, i estem cridats a actuar davant seu. Davant del dogmatisme

“La cultura de la cancel·lació no és emancipadora i estem cridats a actuar. Davant del dogmatisme de la cancel·lació i de la veritat única, podem apostar per les propostes dialògiques i habermasianes”

de la cancel·lació i de la veritat única —que a vegades pot agafar en el seu enunciat el model del bicondicional on només el sí és sí, i on s'ignoren les singularitats i les apories—, podem apostar per les propostes dialògiques i habermasianes.

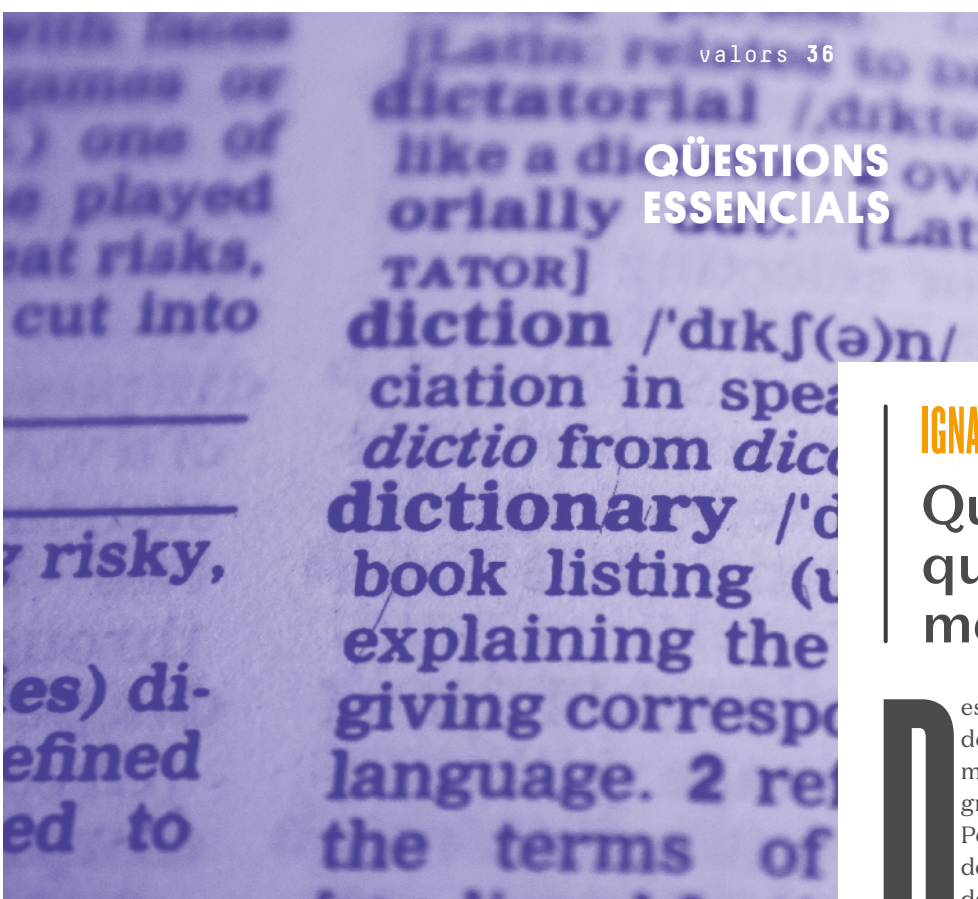
Actuar demana pensar de veritat, cosa que moltes vegades té com a conseqüència retirar-se del pensament únic. És el pensament el que ha d'estar en acció, el que produeix accions. Sense exercitar-lo estem sota un influx del que Sartre va denunciar com a mala fe, i coregem amb les hordes sentenciadores cada un dels linxaments que tenen lloc. L'exercici que es requereix és el de la *différence* derridiana, que ens convida que la nostra decisió no respongui a cap saber tancat, en aquest cas, que es negui el dogma de la llicència per cancel·lar. Es tracta d'una responsabilitat sense norma lliure, que ens dona possibilitat, com a individus únics que som, de sostreure'ns a aquesta incultura de la cancel·lació. Sona antic, però es troba a faltar l'aroma d'una nova il·lustració.

Aurora Freijo és escriptora professora de Filosofia i fundadora de l'editorial Las migas de pan también son pan

WONG
PERFORMANCE
www.wongsport.com

QÜESTIONS
ESSENCIALS

El Llenguatge

Fins a quin punt el llenguatge té límits? Com poden variar els nostres valors en funció de l'ús que en fem?

Ignasi Llobera és doctor en Filosofia
Albert Botta és professor de Filosofia i Ètica

IGNASI LLOBERA

Què estem fent quan diem que mentir és dolent?

Descriure. Quan diem “mentir és dolent”, estem descrivint la maldat de l'acció de mentir, de la mateixa manera que, quan diem “el jersei és groc”, estem descrivint el color groc del jersei. Per això, les valoracions morals poden ser vertaderes o falses i, per això, podem donar raons per defensar una posició o una altra. Un conseqüencialista com Sam Harris, a *Lying* (2013), defensa que mentir és dolent perquè té conseqüències negatives per al mentider, per a la persona a qui s'ha mentit, i per a la relació entre el mentider i la persona a qui s'ha mentit. Quan diem que mentir és dolent, estem descrivint les conseqüències negatives de l'acció de mentir.

Expressar-nos. A. J. Ayer i C. L. Stevenson ho veuen d'una altra manera. Quan diem que mentir és dolent no estem fent referència a l'acció de mentir ni a les seves conseqüències, sinó que simplement expressem les nostres emocions, les nostres preferències. Quan diem “mentir és dolent”, no fem res més que exclamar “no m'agraden les mentides!”.

Prescriure. O potser quan diem que mentir és dolent, el que fem és prescriure certes accions —en aquest cas, no mentir. Aquesta és la posició de R. M. Hare. Quan diem “mentir és dolent”, no fem altra cosa que donar l'ordre “no menteixis!”.

Què fem quan diem “mentir és dolent”? Descriure l'acció de mentir? Expressar com ens fa sentir? Prescriure com s'ha d'actuar? O potser podem fer més d'una cosa alhora? Descriure i expressar-nos; expressar-nos i prescriure; prescriure i descriure. O, potser, fem una cosa o una altra segons el context?

És important reflexionar sobre el llenguatge moral perquè, de tot això, en depèn que les valoracions morals puguin ser vertaderes o falses, que puguem intercanviar raons per justificar-les, que puguem debatre sobre qüestions morals, més enllà d'expressar com ens sentim o d'imposar als altres com han d'actuar.

“És important reflexionar sobre el llenguatge moral, ja que en depèn que les valoracions morals puguin ser vertaderes o falses”

ALBERT BOTTA

Refer el llenguatge ajuda a modificar la societat?

Podem fer una societat menys masclista i patriarcal parlant de forma diferent? Què fa suposar que refer la gramàtica i/o el lèxic contribueixi a canviar el món? Del fet que amb el llenguatge ens representem la realitat, no se segueix que alterant el llenguatge millorin els valors socials dominants. Deixar d'usar paraules com *guerra* promou la pau? La reputada lingüista Maria Carme Junyent aclareix com el canvi social fa evolucionar la llengua. És el que està passant a Casa Nostra, posem per cas, amb la reculada del tracte de *vos*, en benefici de *tu* o *vostè*. El canvi social repercuteix en la llengua, però això no passa a l'inrevés.

Una cosa és el gènere gramatical i una altra el gènere sociològic. Segons la lingüística, només un 15 per cent de llengües (la majoria indoeuropees) tenen marcadors de gènere gramatical. Per tant, si el masclisme estigués lligat amb els marcadors de gènere, la major part de les societats haurien de ser igualitàries de bon antuvi. Però el tracte home/dóna és més just i equilibrat en les societats que usen llengües sense marcadors de gènere? Preguntem-nos on són les societats obertes, per usar l'expressió que Popper vincula amb la democràcia i el respecte dels Drets Humans.

Per a Protàgores, el llenguatge amb què ens representem el món és ambigu i convencional, perquè el món és canviant. Plató s'hi oposa postulant que el llenguatge remet a la Realitat extrasensorial fixa. De debò les paraules *toquen* el món exterior? Hi ha *quelcom-real-real en elles*? No, segons el nominalisme medieval: són emissions de veu, *flatus vocis*. Wittgenstein diu de jove que el llenguatge retrata la realitat, i més endavant proposa la concepció més laxa dels jocs lingüístics. Austin analitza com fem coses amb paraules: descriure la realitat i interactuar amb els altres; no diu pas res de canviar valors socials. El nom no fa la cosa, com se sol dir. Tot plegat sembla una rucada *genial*. No val a badar: el llenguatge de gènere políticament correcte és només és pensament màgic.

“Segons Protàgores, el llenguatge amb què ens representem el món és ambigu i convencional, perquè el món és canviant”

SABONS, DETERGENTS I PRODUCTES DE NETEJA

FET A MATARÓ DES DE 1889
LES MARQUES DE QUALITAT
AL SEU SERVEI

www.codina.es

FELIU
CORREDORIA
D'ASSEGURANCES

Assegurances
amb valor afegit

C/ del Parc, 46.
08302 Mataró
T. 937571739

www.assegurancesfeliu.cat

ELS VALORS DE LES RELIGIONS

Les esglésies de la pau de Silèsia

Els temples de Jawor i de Swidnica són els edificis religiosos d'entramat de fusta més grans de tot Europa. Van ser construïts a mitjans del segle XVII, durant els conflictes religiosos que van produir-se després de la Pau de Westfàlia, que posava fi a la Guerra dels Trenta anys.

REDACCIÓ

La Guerra dels Trenta Anys es convertí en un conflicte continental en què es van posar en joc les fronteres dels nous estats, definides en la Pau de Westfàlia. Aquest tractat legitimava cada estat a respectar les llibertats religioses dels seus ciutadans i, d'alguna manera, posava fi a l'antic ordre feudal i donava pas a les organitzacions territorials definides per un govern que reconeixia els seus límits de poder.

La regió històrica de Silèsia —avui integrada dins de territori polonès, però també amb parts a la República Txeca i Alemanya— tenia un gran nombre de seguidors luterans, però aquesta llibertat religiosa “acceptada” per un govern estrictament catòlic s’havia de posar en dubte. Les hostilitats eren latents i els governants van acceptar a contracor —i gràcies a la intervenció diplomàtica sueca— construir les anomenades esglésies protestants de la Pau a Jawor, Swidnica i Glogow.

Quan van començar les obres, l'emperador Ferran III d'Habsburg va imposar els següents requisits: els edificis havien de ser construïts amb materials de fusta i palla, no podien tenir cap campanar i s’havien de concloure en un any. Les solucions arquitectòniques centrades en la fusta entramada foren espectaculars i no només van aixecar tres esglésies, sinó que a sobre es van convertir en les esglésies de fusta més grans del continent. Sobrevisqueren a les guerres de Silèsia entre Àustria i Prússia per al control de la regió.

Un incendi l'any 1748 acabà amb l'església de Glogow. L'església de Jawor

(1654-1655) és la més gran de totes. El seu arquitecte va ser Albrecht von Sabisch, qui va ser sostingut per l'ebenista local Andreas Gamper. Aquestes esglésies de la Pau representen un símbol de la tradició constructiva de la zona i el seu estil es barreja amb el barroc. La seva estructura es resumeix en una planta basilical amb una nau, dos passadissos i un presbiteri. A l'interior, el més sorprenent és el sistema de grades dedicades a les famílies nobles. La decoració, també barroca, és obra del pintor Georg Flegel.

Tot i la reticència en el passat, l'any 1707 es va acceptar construir el campanar, aquesta vegada, amb maons. L'única diferència entre Jawor i Swidnica és que la planta basilical de la segona té una forma similar a la creu grega i una mida lleugerament inferior a la de Jawor, tot i que la infraestructura també acollia la residència del pastor, dues escoles i una sagristia que, malauradament, va caure durant les guerres de Silèsia.

PER LA LLIBERTAT DE CULTE

Avui, totes dues esglésies representen un testimoni de la recerca de la llibertat religiosa i presenten característiques arquitectòniques generalment vinculades als edificis de culte catòlic que rarament trobem en les esglésies protestants. Val a dir que, des del 2001, les esglésies de Jawor i de Swidnica formen part del patrimoni de la humanitat segons la UNESCO i són conegudes com a Esglésies de la Pau.

HISTÒRIES DE PAU

La primera dama pels drets humans

Eleanor Roosevelt va tenir un paper cabdal en la redacció i firma de la Declaració Universal dels Drets Humans. El seu paper de primera dama va marcar un abans i un després.

XAVIER GARÍ DE BARBARÀ

Xavier Garí de Barbarà és doctor en Història i professor de la UIC

Eleanor Roosevelt va ser la dona del president dels Estats Units, Franklin D. Roosevelt, que no va exercir com a primera dama a l'ús, sinó que va mantenir un ferm activisme en defensa de valors com la pau, els drets humans i la igualtat social. Després de dues guerres mundials, el món estava ferit per matances, desplaçaments forçats, genocidis i destrucció, i va arribar a afirmar que “no n’hi ha prou a parlar de la pau, cal creure-hi; no n’hi ha prou a creure en la pau, cal treballar per aconseguir-la.” Aquesta dimensió pragmàtica i la seva actitud decidida i resolutiva, van permetre que assolís una de les seves grans fites per al món: aconseguir tirar endavant la Declaració Universal dels Drets Humans, que les Nacions Unides van aprovar l'any 1948.

La batalla no va ser fàcil, car els republicans nord-americans temien que la nova

declaració pogués facilitar l'entrada de valors socialistes al país; per altra banda, des del món soviètic criticaven que als Estats Units la segregació racial demostrava que la defensa dels drets humans era de paraula i no amb fets. No obstant això, la capacitat de lideratge i de gestió de les diferències d'Eleanor Roosevelt, tan característica de la condició femenina, va fer possible la redacció final d'una declaració que l'Assemblea General de l'ONU va aprovar de manera gairebé unànime.

Abans d'aquesta data i d'aconseguir aquest gran repte, Eleanor ja havia destacat per la seva defensa dels afroamericans, tot rebutjant la discriminació que rebien i el supremacisme blanc, cosa que la va fer molt poc popular entre les dones blanques del Sud. En l'àmbit internacional, durant la Guerra Civil Espanyola va defensar la República i, en plena Guerra Mundial, es va oposar al confinament dels nord-americans d'origen japonès.

Malgrat això, sempre serà recordada per la gran fita de la Declaració Universal dels Drets Humans, aprovada el desembre del 1948, que fins avui ha ajudat enormement a la defensa programàtica de la dignitat humana i a la protecció dels drets de totes les persones d'arreu del món.

EL CONTE

Text i il·lustració

ELISENDA MALLOL

La platja

S'estaven dretes sota el cel de plom que omplia de desànim aquell dia. L'una a tocar de l'altra. Sense saber ben bé què fer. Van passar uns segons fins que se'ls va obrir al davant seu una drecera que tirava cap avall. Es van cercar i, amb la mirada còmplice, van entendre que aquest era el seu camí.

Amb les mans agafades, van començar a descendir. Primer a poc a poc. Després la forta davallada les va obligar a anar més ràpides. El caient cada vegada era més fort i ple d'entrebancs. La mare, envellida pel pas del temps, va estar a punt de caure un parell de vegades, i va fer trontollar també la Lluïsa.

A la fi, van arribar a una platja, entre-suades i amb el cor a cent. El camí s'havia acabat. Davant seu, la mar onejava tranquil·la, sota la llum argentada de la lluna. La mare sabia molt bé què havia de fer i s'hi va adreçar, serena i satisfeta del seu llarg recorregut. La Lluïsa la va acompanyar, com estava avesada a fer els últims temps.

Tot d'una, va sentir una poteta a la cara que li deia: "Va, lleva't, que tinc gana!". Va mig obrir els ulls i, en veure el dia tan esplèndid que feia, va estar a punt de fer un bot i sortir del llit per arrencar la seva rutina després d'unes hores de son profund. Però de cop es va adonar que una part seva s'havia

quedat a la platja, al costat de la mare. Va tornar a aclucar els ulls i, assaborint aquell moment, va comprendre que la mare ja havia arribat al seu destí i que ella ja no hi feia res, allà.

Va buscar amb la mirada el penya-segat per tornar enrere, però era tan immens que no es va veure amb cor de tornar a remuntar-lo. Va cercar desesperada una altra sortida. No era el seu moment i no podia quedar-se allà. Mentre explorava l'entorn, la mare ja havia posat els peus a l'aigua i, amb petites passes, s'afrontava a les aigües immenses, com una criatura la primera vegada que veu el mar.

Finalment, la Lluïsa va clissar una porta, al fons de la platja, a frec de les barraques de pescadors. Va anar-hi a gambades, la va obrir després de respirar profundament i, abans de passar-la, es va girar per veure la seva mare un últim cop. Ja no hi era. Només hi restava la pau i la serenor de l'instant present, les aigües tranquil·les i argentades, sota la lluna d'aquell capvespre.

Va tancar la porta darrere seu, sentint-se de nou a la vida, a la seva vida, la que encara li quedava per assaborir durant un bon grapat d'anys, la vida que li va donar la mare i que ara ja no compartien més. Va entreobrir els ulls i va tornar a sentir la poteta a la galta que li deia: "Vinga, que ja m'he esperat prou!". "I tant", va pensar ella, "tens tota la raó. Ja t'has esperat prou, vida!".

IMATGE EN CREIXEMENT

“El arbres no ens deixen veure el bosc? Necessitem prendre’ns un respir, uns moments per relaxar-nos i veure les coses amb més perspectiva, amb una visió més ample per veure més bosc.”

Miquel Lleixà

El fotògraf Miquel Lleixà publica cada dia al seu compte d'Instagram una instantània on introdueix reflexions adreçades al creixement personal.

BR BRAVO!

PER LES QUE
PARTICIPEU
EN
ENTITATS
I ATENEUS

MARIA
BOUABDELLAH

SEGUICI
DE LA FESTA
MAJOR DE
BANYOLES

#FEMCULTURAPOPULAR